

Univerzita Pardubice

Fakulta restaurování

Ateliér restaurování nástěnné malby a sgrafita

Dokumentace restaurátorského průzkumu a zásahu

Restaurování části nástěnné malby s motivem „Podobenství o dělnících na vinici“
v prvním patře měšťanského domu na náměstí Míru čp. 480 ve Slavonicích

Vypracoval: Vojtěch Mrověc

Vedoucí práce: MgA. Zuzana Wichterlová

Bakalářská práce

2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Vojtěch Mrověc
Osobní číslo:	R16006
Studijní program:	B8206 Výtvarná umění
Studijní obor:	Restaurování a konzervace nástěnné malby a sgrafita
Téma práce:	Restaurování části nástěnné malby s motivem „Podobenství o dělnících na vinici“ v prvním patře měšťanského domu na náměstí Míru čp. 480
Zadávající katedra:	Ateliér restaurování malby a sgrafita

Zásady pro vypracování

Bakalářská práce je prací, ve které student dokládá, že je schopen samostatně provést komplexní restaurátorský zákrok. Vojtěchu Mrověcovi byl přidělen úsek figurální malby na západní stěně hodovního sálu v prvním patře domu čp. 480 na náměstí Míru ve Slavonicích. Sál je zdoben na všech stěnách malbami patrně z 60. let 16. století. Do iluzivních architektonických rámců je vsazeno sedm výjevů s tématy Kristových podobenství a zázraků.

Malba je silně poškozená peky a od rozvodů elektroinstalace a dalších stavebních úprav. Omítka je na mnoha místech oddělena od stěny, druhotné tmely esteticky ani technicky nevyhovují.

Student má za úkol provést restaurátorský průzkum. Ten bude zacílený na původní grafické předlohy, historický vývoj díla, včetně studia restaurátorských dokumentací z předešlých zásahů. Dále bude proveden průzkum původní techniky a stavu omítek i maleb. V rozšířené kapitole se student bude zabývat historií stavebních úprav místnosti a předchozími restaurátorskými zásahy na díle. Student shromáždí dostupné archivní materiály a provede jejich rešerši. V závěru restaurátorského průzkumu budou vyhodnocena všechna zjištěná provedená in situ, stejně jako laboratorní průzkumy. Student musí být schopen obhájit koncepci zvoleného postupu.

Následně provede komplexní restaurátorský zásah. V rámci zásahu provede rozsáhlou injektáž a výměnu všech nevyhovujících druhotných tmelů. Při opětovném tmelení bude kladen důraz na precizní napojení a strukturu povrchu. Retuše a rekonstrukce malby budou provedeny pouze na vybrané části výjevu. Průběh restaurátorských prací a zejména míra a způsob provedení retuší a rekonstrukcí budou konzultovány s vedoucím práce, se zástupcem investora a se zástupci ústředního pracoviště NPÚ.

Nedílnou součástí bakalářské práce je vyhotovení restaurátorské dokumentace přiděleného úseku malby. Tato dokumentace musí obsahovat všechny nezbytné údaje a kapitoly.

Po formální stránce dodrží student pravidla psaní bakalářských prací, stanovená na FR UPa.

Bakalářská práce bude nejpozději 30 dnů před termínem odevzdání poslána ke konzultaci vedoucímu práce a konzultantovi teoretické části.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

HOŠEK, Jiří; MUK, Jan. Omítky historických staveb. Praha: SPN, 1989. ISBN 80-04-23349-x.

MORA, Paolo; MORA, Laura; PHILIPPOT, Paul. Conservation of Wall Paintings. London: ICCROM, 1984. ISBN 0-408-10812-6.

SLÁNSKÝ, Bohuslav. Technika malby I a II. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-610-x.

VANĚČEK, Ivan. Nástěnné malby. Praha: STOP, 2000. ISBN 80-902668-3-5.

ZELINGER, Jiří; kol. Chemie v práci konzervátora a restaurátora. Praha: Academia, 1987.

Vedoucí bakalářské práce:

MgA. Zuzana Wichterlová

Ateliér restaurování malby a sgrafita

Datum zadání bakalářské práce:

15. listopadu 2019

Termín odevzdání bakalářské práce:

25. srpna 2020

L.S.

Mgr. BcA. Radomír Slovík
děkan

Mgr. art. Jan Vojtěchovský, Ph.D.
vedoucí ateliéru

Prohlášení

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice (Dislokované pracoviště – Fakulta restaurování, Litomyšl).

V Litomyšli dne 19. 8. 2020

Vojtěch Mrověc

Název

Restaurování části nástěnné malby s motivem „Podobenství o dělnících na vinici“ v prvním patře měšťanského domu na náměstí Míru čp. 480 ve Slavonicích.

Anotace

Bakalářská práce prezentuje průběh restaurování nástěnné malby v prvním patře měšťanského domu na náměstí Míru čp. 480 ve Slavonicích. Jedná se o výjev, který je součástí nástěnné výzdoby tzv. „Freskového sálu“. Renesanční nástěnná výmalba pochází z 2. poloviny 16. století, je provedena technikou secco, avšak autor není znám. Bakalářská práce se skládá ze dvou částí. První část zahrnuje restaurátorský a umělecko-historický průzkum díla obsahující rozšířenou kapitolu bakalářské práce. Obsahem rozšířené kapitoly je objasnění stavebně-historického vývoje restaurované místnosti a s ním související historie maleb. Druhá část práce dokumentuje komplexní restaurátorský zákrok provedený na vymezeném úseku výjevu „Podobenství o dělnících na vinici“.

Klíčová slova

restaurování, nástěnná malba, Podobenství o dělnících na vinici, renesance, Slavonice

Title

Restoration of part of the wall painting with the theme „Parable of the Workers in the Vineyard“ on the first floor of a town house on the square „náměstí Míru“ No. 480

Annotation

The bachelor's thesis presents the process of restoration of the wall paintings on the first floor of a town house on the square „náměstí Míru“ No. 480 in Slavonice. This is a scene that is a part of the wall decoration of the so-called „Fresco hall“. Renaissance wall painting dates from the second half of the 16th century. It is made with the secco technique but the author unknown. The bachelor thesis consists of two parts. The first part includes a restoration and art-historical research of the work containing an extended chapter of the bachelor's thesis. The content of the extended chapter is to clarify the architectural and historical development of the restored room and the related history of paintings. The second part of the work documents a comprehensive restoration procedure performed on a defined section of the scene „The Parable of the Workers in the Vineyard“.

Keywords

restauration, wall painting, The Parable of the Workers in the Vineyard, renaissance, Slavonice

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval především mým rodičům za podporu během celého studia. Svým bratrům a mé přítelkyni za inspiraci a pomoc. Velké díky patří také MgA. Zuzaně Wichterlové za odborné vedení při práci na bakalářské práci a MgA. Anežce Beranové za trpělivost a ochotu. Za odborné konzultace a připomínky k teoretické části bakalářské práce vděčím Ing. Jiřímu Bláhovi, Ph.D. V neposlední řadě bych rád poděkoval všem svým spolupracovníkům za skvělý kolektiv a atmosféru, kterou vytvořili při práci.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Úvodní údaje	2
2.1	Lokalizace památky	2
2.2	Údaje o památce.....	2
2.3	Údaje o akci.....	4
2.4	Údaje o dokumentaci.....	6
3	PRŮZKUM DÍLA.....	8
3.1	Cíle a metody průzkumu.....	8
3.2	Uměleckohistorický průzkum.....	9
3.2.1	Popis objektu měšťanský dům čp. 480 ve Slavonicích.....	9
3.2.2	Historie stavby	10
3.2.3	Popis místnosti s malbami	10
3.2.4	Popis výmalby.....	11
3.2.5	Popis a vymezení díla určeného k provedení komplexního restaurátorského zásahu.....	12
3.2.6	Rozšířená kapitola týkající se historie místnosti a restaurovaného díla.....	12
3.2.6.1	Předchozí restaurátorské zásahy a průzkumy.....	15
3.2.7	Předlohy a analogie díla	16
3.3	Restaurátorský průzkum.....	16
3.3.1	Vizuální průzkum v rozptýleném denním světle.....	17
3.3.1.1	Druhotné zásahy.....	17
3.3.1.2	Stav malby a popis poškození	17
3.3.2	Vizuální průzkum v ostrém bočním nasvícení před odstraněním tmelů.....	18
3.3.3	Vizuální průzkum v rozptýleném světle po odstraněním tmelů	18
3.3.4	Průzkum pomocí UV fluorescenční fotografie.....	18
3.3.5	Perkusní průzkum (poklepem)	19
3.4	Chemickotechnologický průzkum.....	19
3.4.1	Konkrétní cíle průzkumu.....	19
3.4.2	Výsledky chemickotechnologického průzkumu.....	20
3.5	Komplexní vyhodnocení průzkumu.....	21
3.5.1	Stručný popis místnosti s malbami.....	21
3.5.2	Popis a námět díla určeného k provedení komplexního restaurátorského zásahu	21
3.5.3	Historie budovy a díla.....	21
3.5.3.1	Předchozí zásahy a průzkumy.....	22
3.5.3.2	Předlohy a analogie díla.....	22
3.5.3.3	Původní technika malby	23

4	Zkoušky technologií a materiálů	24
4.1	Zkoušky čištění.....	24
4.1.1	Cíle a lokalizace provedených zkoušek	24
4.1.2	Použité metody a materiály	24
4.1.3	Výsledky zkoušek čištění	24
5	Návrh restaurátorského zákroku.....	26
5.1	Návrh koncepce restaurování.....	26
5.2	Návrh postupu restaurátorských prací	26
6	Dokumentace restaurátorského zásahu	28
6.1	Postup restaurátorských prací.....	28
6.1.1	Odstranění druhotných tmelů	28
6.1.2	Přelepy.....	28
6.1.3	Injektáž.....	28
6.1.4	Tmelení	29
6.1.5	Retuše a rekonstrukce.....	29
6.2	Použité materiály.....	31
6.3	Doporučený režim památky (pokyny pro údržbu)	32
6.4	Nová zjištění o památce	32
7	Závěr	33
8	Seznam literatury a pramenů.....	34
8.1	Seznam literatury	34
8.2	Seznam pramenů.....	35
9	Fotografická a obrazová dokumentace	36
10	Grafická příloha	79
11	Textové přílohy.....	83

1 Úvod

Bakalářská práce je koncipována jako restaurátorská dokumentace s rozšířenou teoretickou částí. Restaurátorská dokumentace popisuje průzkum a komplexní restaurování figurálního výjevu v obdélníkovém poli „*Ježíš vypráví svým učedníkům podobenství o dělnících na vinici.*“ Výjev je součástí nástěnné výzdoby místnosti v prvním patře domu čp. 480 (dříve čp. 46) na náměstí Míru ve Slavonicích, přesná lokace výjevu (viz kapitola 3.2.5 *Popis a vymezení díla určeného k provedení komplexního restaurátorského zásahu*). Přestože komplexní restaurátorský průzkum byl prováděn v celé ploše výjevu, pro praktickou část bakalářské práce byla vymezena polovina figurální kompozice zmiňovaného výjevu. Cílem rozšířené kapitoly v rozšířené teoretické části bakalářské práce bylo provedení rešerše dostupných archivních materiálů vztahující se k místnosti s nástěnnými malbami a jejich následné zpracování.

Měšťanský dům byl přestavěn pravděpodobně kolem roku 1540 v renesančním slohu,¹ zatímco výmalba místnosti nad vstupní halou v 1. patře pravděpodobně pochází z 60. let 16. století. Námětem výmalby jsou převážně novozákonní výjevy o zázracích a podobenstvích. Po ikonografické stránce velmi úzce souvisí se sgrafity ve vedlejší domě čp. 479.

V roce 2020 bylo započato restaurování přiděleného úseku. Restaurování vymezeného úseku navazuje na průzkum realizovaný v roce 2018, jehož cílem bylo zhodnotit technický stav, míru dochování a provést zkoušky postupů.² Restaurátorský zásah probíhal od února do července 2020. V minulosti na malbách proběhl restaurátorský zásah, který byl v současnosti revidován. Díky intenzivní badatelské činnosti byly dohledány pravděpodobné grafické předlohy všech uzavřených figurálních výjevů a díky nim upravena přesnější datace výmalby.

Na nástěnné malbě byl proveden vizuální průzkum v rozptýleném denním světle, umělém ostrém bočním nasvícení, průzkum pomocí UV fluorescenční fotografie a perkusní průzkum. Pro účely přírodovědného průzkumu byly odebrány vzorky pro vyhodnocení stratigrafie barevných vrstev, použitých pigmentů a pojiva. Cílem provedeného průzkumu bylo poznání stavu malby, a zmapování jednotlivých druhů poškození. Na základě provedeného průzkumu byl vypracován návrh restaurátorského zákroku. V průběhu restaurátorského průzkumu i zásahu byla pořízena důkladná fotodokumentace a vyhotovena grafická dokumentace.

---

1 *Popis měšťanského domu na náměstí Míru 46.* 1964, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

2 BERANOVÁ, Anežka; WAISSEROVÁ, Jana; WICHTERLOVÁ, Zuzana. Dokumentace restaurátorského průzkumu: *Průzkum nástěnných maleb v 1. patře, nám. Míru čp. 480.* 2018, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

2 Úvodní údaje

2.1 Lokalizace památky

- **Kraj:** Jihočeský kraj
- **Adresa:** náměstí Míru č.p. 480, Slavonice
- **Objekt:** měšťanský dům
- **Bližší určení místa popisem:** figurální výjev, který je součástí nástěnné výzdoby místnosti v prvním patře domu čp. 480 (dříve čp. 46) na náměstí Míru ve Slavonicích.

2.2 Údaje o památce

- **Restaurované dílo:** figurální výjev – Podobenství o dělnících na vinici
- **Klasifikace památky:** KP
- **Rejstříkové číslo objektu v ÚSKP:** 26509/3-2155
- **Architekt objektu:** neznámý
- **Sloh, datace vzniku objektu:** renesanční dům s gotickým jádrem, pol. 16. stol.
- **Autor výmalby v místnosti v 1. patře:** autor neznámý
- **Sloh, datace výmalby místnosti:** renesanční, 2. pol. 16. stol
- **Přesné vymezení restaurovaného dílu:** figurální výjev v obdélníkovém poli na západní stěně místnosti v pořadí druhý od jihu, který je součástí nástěnné výzdoby tzv. „*Freskového sálu*“ v prvním patře domu čp. 480 na náměstí Míru ve Slavonicích.
- **Materiál, technika:** secco malba na vápenné omítce
- **Rozměry restaurovaného úseku:** 2,3 m² (cca 193 cm × 137 cm)

- **Předchozí známé zásahy na díle:**
  - 60. léta 20. stol. - objev maleb - provedena neodborná sonda³
  - 1988-1989 odkryv a povrchová fixáž, vedoucí prací: ak. mal. Antonín Novák⁴
  - 1992 restaurátorský zásah - NOVOTNÝ, Petr; NOVOTNÝ, Josef. Restaurátorská dokumentace: *Malba v 1. patře domu*. Praha, 1992, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.
- **Předchozí známé restaurátorské průzkumy:**
  - BERANOVÁ, Anežka; WAISSEROVÁ, Jana; WICHTERLOVÁ, Zuzana. Dokumentace restaurátorského průzkumu: *Průzkum nástěnných maleb v 1. patře, nám. Míru čp. 480*. 2018, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

---

3 K objevu mohlo dojít i dříve, už ve 20. letech 20. století. Ústní svědectví - ing. Libor Karásek 2020 [2020.5.25].

4 MÜLLER. Zpráva o prohlídce restaurátorského díla: *Nástěnné malby - místnost I. patra domu*. Praha, 1978, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

2.3 Údaje o akci

- **Vlastník památky, objednavatel:** Město Slavonice, zastoupené ing. Liborem Karáskem
- **Zhotovitel:** Mgr. BcA. Jana Waissierová, MgA. Zuzana Wichterlová, licence MK ČR č.j. 7031/1996, 48427/2015
- **Památkový dohled:** PhDr. Roman Lavička Ph.D. (NPÚ, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích)
- **Restaurátorský záměr:** BERANOVÁ, Anežka; WAISSEROVÁ, Jana; WICHTERLOVÁ, Zuzana. Dokumentace restaurátorského průzkumu: *Průzkum nástěnných maleb v 1. patře, nám. Míru čp. 480*. 2018, s. 8, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.
- **Závazné stanovisko:** Rozhodnutí Městského úřadu Dačice, odbor kultury a cestovního ruchu, č.j.: OKC/697-17 ze dne 3. března 2017, vydal Mgr. Pavel Urban
- **Odborný pedagogický dozor:** MgA. Zuzana Wichterlová, licence MK ČR č.j. 7031/1996, 48427/2015, MgA. Anežka Beranová
- **Odborné spolupráce a konzultace:** Ing. Jiří Bláha, Ph.D., Mgr. Zdena Míchalová, Ph.D., Mgr. BcA. Jana Waissierová
- **Práci provedl:** Vojtěch Mrověc
- **Na dalších částech pracovali:** Eliška Drašnarová, Lucie Urbanová, Silvia Keselicová, Taisiia Khomenok, Veronika Smutná, Zuzana Vránová a kolektiv
- **Chemickotechnologický průzkum:** Ing. Karol Bayer, (FR UPa)
- **Termín započetí a ukončení akce:** únor - červenec 2020

Obr. 01: Grafické vyznačení restaurovaného úseku (restaurovaný úsek je vyznačen barevně, úsek určený pro praktickou část bakalářské práce je označený červeným rámečkem). Stav před restaurováním.

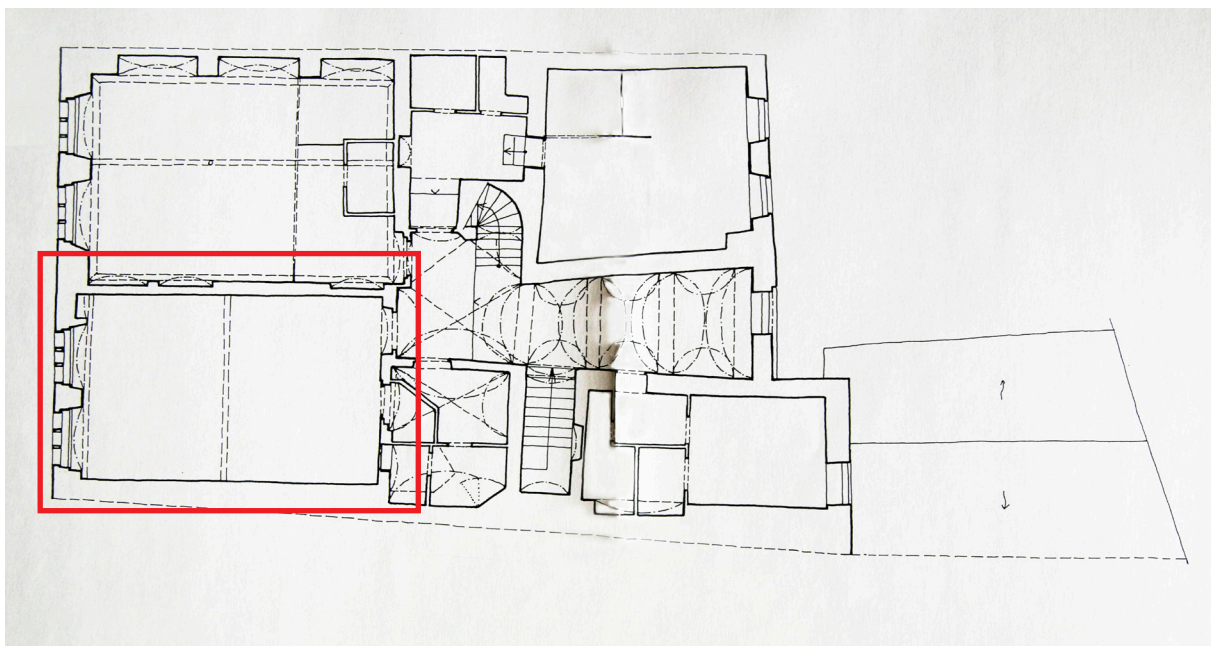

2.4 Údaje o dokumentaci

- **Dokumentaci vypracoval:** Vojtěch Mrověc
- **Fotografie pořídili:** Eliška Drašnarová, Lucie Urbanová, Silvia Keselicová, Taisiia Khomenok, Veronika Smutná, Zuzana Vránová
- **Použitá snímací technika:** Canon EOS 70D, Canon EOS 50D
- **Počet stran textu dokumentace:** 33
- **Počet vyobrazení ve fotografické a obrazové dokumentaci:** 72
- **Počet vyobrazení v grafické dokumentaci:** 3
- **Počet příloh:** 2
- **Místa uložení dokumentace ve fyzické i digitální podobě:**
  - Univerzita Pardubice, archiv Fakulty restaurování, Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl
  - archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích⁵
  - osobní archiv autora

---

5 dále jen NPÚ ÚOP v Českých Budějovicích

Obr. 02: Lokace místnosti na půdorysu 1. patra měšťanského domu čp 480 (dříve čp. 46) ve Slavonicích, měřítko 1:100. SVOBODA. *Plánová dokumentace*, 2001, (uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích, signatura: PD 6116)

Obr. 03: Poloha měšťanského domu čp 480 (dříve čp. 46) ve Slavonicích na katastrální mapě Nahlížení do katastru nemovitostí [online]. [cit. 21.03.2020].
Dostupné z: <http://nahlizeniidokn.cuzk.cz/>

3 PRŮZKUM DÍLA

3.1 Cíle a metody průzkumu

Provedený průzkum navazuje na průzkum z roku 2018.⁶ Cílem současného průzkumu bylo zhodnocení stavu renesanční malby a zrevidování předchozích restaurátorských zásahů. Detailněji se průzkum zaměřuje na úsek s novozákoním výjevem na západní stěně místnosti. Zabývá se technikou restaurované vrstvy, popisem a rozsahem poškození, jejich příčinami a druhotnými zásahy.

- uměleckohistorický průzkum
  - rešerše restaurátorských dokumentací a dokumentů vztahující se k místnosti
  - základní historické údaje o objektu a díle
- restaurátorský průzkum
  - vizuální průzkum v rozptýleném denním světle
  - vizuální průzkum v ostrém umělém bočním nasvícení
  - vizuální průzkum pomocí UV fluorescenční fotografie
  - perkusní průzkum (poklepem)
- přírodovědný (chemickotechnologický) průzkum
  - odběr vzorků a jejich analýza

---

⁶ BERANOVÁ, Anežka; WAISSEROVÁ, Jana; WICHTERLOVÁ, Zuzana. Dokumentace restaurátorského průzkumu: *Průzkum nástěnných maleb v 1. patře, nám. Míru čp. 480*. 2018, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

3.2 Uměleckohistorický průzkum

3.2.1 Popis objektu měšťanský dům čp. 480 ve Slavonicích

Měšťanský dům čp. 480 (dříve čp. 46) se nachází na dvou gotických parcelách v řadové zástavbě domů na náměstí Míru ve Slavonicích v rámci městské památkové rezervace. Jedná se o dvoupatrový dům štítové orientace vůči veřejnému prostoru. Okna v 1. patře renesančního (spíše pozdně gotického) typu jsou zdobena nepůvodním tesaným pískovcovým ostěním. Každé okno je členěno na 6 segmentů - shora 3 menší čtvercové, zdola 3 větší obdélníkové. V přízemí se pak nacházejí nalevo od vchodu zdobeného pískovcovým portálem 3 jednoduchá obdélníková okna s pískovcovým ostěním a kovanou mříží v profilaci pevného křížového členění. Napravo od vchodu se nachází jedno menší okno s pískovcovým ostěním a obdobnou mříží.

V interiéru přízemí se dochovala ve vstupní síni rozsáhlá vějířová sklípková klenba s krouženým obrazcem, její omítky jsou patrně novodobé.⁷ Zaklenutí bez žeber cihlovými omítnutými klenbami, jejichž kápě se „rozpadají“ do systému dalších samostatných klenbiček, oddělených ostrými hranami (dílo dílny Leopolda Estreichera).⁸ Nad vchodem se nachází kasetový klenutý pas provedený technikou kolorovaného sgrafita nesoucí 5 kaset s růžemi. Uprostřed každé růže se nachází plastická štuková polokoule. Na zdobený pas navazuje okenní výklenek, v němž se nacházejí erby Zachariáše z Hradce a Kateřiny z Valdštejna pojaté také v technice sgrafita. Na protilehlé zdi jsou nad vstupním otvorem do další místnosti vyobrazeny erby původních majitelů domu Wolfganga Paulera a jeho manželky Reginy, které ohraničují motiv „*Kalvárie*“ umístěný mezi nimi.

V prvním patře nad vstupní síní se nachází plochostropá místnost s nástěnnými malbami a rekonstruovanými okny s pískovcovým ostěním. Ve východní místnosti se nacházejí nástěnné renesanční malby z poloviny 16. stol., které jsou předmětem restaurování a jejichž součástí je restaurované dílo. Popis místnosti a maleb viz kapitoly 3.2.2 *Popis místnosti s malbami*, 3.2.3 *Popis výmalby*.

7 BERANOVÁ, Anežka; WAISSEROVÁ, Jana; WICHTERLOVÁ, Zuzana. Dokumentace restaurátorského průzkumu: *Průzkum nástěnných maleb v 1. patře, nám. Míru čp. 480*. 2018, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

8 RADOVÁ, Milada; RADA, Oldřich. *Mistr Leopold Estreicher a jeho slavonická stavební dílna Umění XVII*, 1970, s. 358 – 382.

3.2.2 Popis místnosti s malbami

Nad vstupní síní se sklípkovou klenbou v prvním patře domu čp. 480 (dle staršího číslování čp. 46) na náměstí Míru ve Slavonicích se nachází v prvním patře v tzv. *Freskovém sále*. Sál je malířsky pojat na všech stěnách patrně z druhé poloviny 16. století.

Plochostropý sál je osvětlen dvěma velkými okny z jižní strany směrem od náměstí vsazenými do konkávně vpadlých výklenků. Nad okny probíhá ocelová traverza zapuštěná do zdi z každé strany. Stejná traverza probíhá také napříč v polovině místnosti. Pod pravým oknem se nachází topné těleso. Jižní stěna je v pravém koutě narušena poloklenutým výklenkem o rozměrech cca 1 × 0,7 m. V severní stěně se nachází dvoje dveře. Větší původní vstupní otvor je druhotně zvětšený s mírným zaklenutím. Slouží jako vstup do místnosti, zatímco menší nepůvodní dveře byly druhotně vybourány za účelem vzniku malé přidružené místnosti. Nad nově vzniklým dveřním otvorem probíhá cca 1,3 m dlouhá ocelová traverza zapuštěná do druhotné dozdivky po stranách.

V západní stěně se nachází mělká shora mírně zaoblená nika, vzniklá rozšířením a opětovným zazděním původního dveřního otvoru, který sloužil k propojení dvou místností. Podlaha je tvořena esteticky nevhodnými novodobými spárovanými lesklými dlaždicemi červenohnědé barvy.

3.2.3 Popis výmalby

Všechny stěny místnosti jsou pokryty malbami, některé části se dochovaly pouze v torzálním stavu. Na stěnách místnosti je ve spodní části iluzivní arkáda s pilastry zdobenými vegetabilním dekorem. Ve vlysu překladu jsou patrné fragmenty nápisu, který původně pravděpodobně probíhal po obvodu celé místnosti. V horní části východní a západní stěny jsou vsazeny figurální novozákonní výjevy do jednoduchých iluzivních rámců.

V každém výjevu na západní stěně se opakuje skupina sedmi postav. Konkrétně Ježíš s učedníky vypravující zázraky a podobenství. Uprostřed západní stěny se nachází iluzivně malovaný portál lemující zazděný vstup do vedlejší místnosti. Vstup je pojednán shora mírně zaklenutým výklenkem zasahujícím do erbu patřícímu pravděpodobně tehdejšímu majitelům domu. Napravo od iluzivního portálu se v horní části nacházejí dva novozákonní výjevy - Uzdravení nemocného a Podobenství o slepém, společně s Podobenstvím o tříse v oku. Nalevo pak Podobenství o rozsévači a Podobenství o dělnících na vinici. Na východní stěně pokračují tři iluzivní trámce nad iluzivní arkádou s novozákonními výjevy - Ježíš tiší bouři. Následuje nečitelný výjev, ke kterému byla dohledána předloha, patrně jde o Uzdravení setníkova syna. Napravo je situován výjev Svatba v Káni galilejské.

Na jižní stěně mezi okny nad iluzivní arkádou se nachází malba ženy, konkrétně personifikace Astrologie - žena s odhaleným prsem, zdviženou paží, opřená o zeměkouli. Na jižní stěně v pravém koutu se pak nachází personifikace Geometrie - oděná postava ženy s pozdviženou

pravou rukou k andělíčkoví. Na severní stěně se nachází vchod do místnosti zdobený iluzivním architektonickým portálem. V levém horním rohu z něj sestupuje po iluzivní atice malá postava v rozvalinách troubící na trumpetu či zvířecí roh. Uprostřed stěny v horní části je vyobrazen muž, jehož pohled směřuje k západní stěně a ukazuje si na oko a ucho. Význam tohoto gesta je pojednán v diplomové práci Zdeny Míchalové a rozšířen v článku z roku 2018.^{9, 10} V pravém horním rohu se pak nachází dvě mužské postarší tváře.

3.2.4 Popis a vymezení díla určeného k provedení komplexního restaurátorského zásahu

Restaurovaný úsek nástěnné malby, kterým se zabývá tato dokumentace, se nachází na západní stěně místnosti v pořadí druhý od jihu. Novozákonní figurální výjev zobrazuje Ježíše vyprávějícího svým učedníkům „*Podobenství o dělnících na vinici*“ nebo také: „*Dělníci poslední hodiny*,“ (Mt 20).¹¹

Restaurovaný výjev je definován červenohnědým jednoduchým rámem, do nějž částečně zasahuje z pravé strany iluzivní architektura zdobící zazděný portál. V levém dolním rohu se nachází skupina sedmi postav (patrně Ježíš s učedníky), které jsou oděny v různě barevných pláštích. Pláště jsou pojaty červenou, černou, okrovou a zelenou barvou. U každé z postav jsou patrné fragmenty kruhové svatozáře. Výjimku pak tvoří postava Ježíše (v pořadí třetí zleva) oděná v černém plášti, jejíž svatozář je tvořena paprsky směrem od hlavy. Stejná skupina postav se pak opakuje v každém ze čtyř výjevů na západní stěně.

Zbytek výjevu zobrazuje již zmiňovaný příběh. Vpravo se nachází skupina postav, jejíž pozadí je tvořeno výraznou malovanou architekturou. V popředí se nachází postava v šedém plášti se zdviženou paží, patrně hospodář mluvící ke třem dělníkům. Skupina tří dělníků se pak opakuje ještě třikrát. Nedá se s určitostí říct, zda se jedná o stejnou skupinu nebo o čtyři různé skupiny. Druhá trojice dělníků je na cestě na vinici. Vinici tvoří velký světle okrový kopec v pozadí v levém horním rohu. Třetí skupina se zdržuje při vstupu na vinici a čtvrtá je vyobrazena jako pracující na vinici.

9 MÍCHALOVÁ, Zdena. Diplomová práce: *Renesanční/reformační nástěnné malby ve Slavonicích*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2010, s. 50,51.

10 MÍCHALOVÁ, Zdena. Marginální poznámka o muži, který si ukazuje na oko a na ucho. In: *Gesta v umění* [online]. [cit. 22.08.2020]. Brno, 2018 Dostupné z: <https://muni.academia.edu/Zde%C5%88kaM%C3%ADchalov%C3%A1/Book-Chapters>

11 RAVIK, Slavomír. *Biblické příběhy*. Praha: Levné knihy KMa, 2006. ISBN 978-80-7309-344-0.

3.2.5 Historie stavby

Dům čp. 480 (dříve 46) vznikl nejspíše spojením dvou přízemních gotických domů. Přestavbu vedl Leopold Esterreicher, jehož kamenickou značku s iniciálami *LE* můžeme nalézt v přízemí ve vstupní síni se sklípkovou klenbou. Renesanční přestavba domu proběhla mezi lety 1536 a 1550.

Dům byl vyvýšen nosnými přístěnnými oblouky o jedno patro a propojen vysokým renesančním štítem. V původně půdních prostorách dvou gotických domů tak mohly vzniknout v renesanci dva propojené sály.¹² Později došlo k dalším stavebním úpravám. Trámový strop, po němž zbyly pouze zazděné kapsy v podélných zdech v místnosti s malbami, se nedochoval. Ve 20. století pravděpodobně došlo ke statickému zajištění budovy pomocí ocelových prvků.¹³ Dokumentace stavebních zásahů na budově je vedená od 50. let 20. stol. Starší dokumenty se nepodařilo dohledat. Více k historii místnosti v kapitole 3.2.6 *Rozšířená kapitola týkající se historie místnosti s restaurovaným dílem*.

3.2.6 Rozšířená kapitola týkající se historie místnosti a restaurovaného díla

V rozšířené kapitole jsem se zabýval rešerší historických, písemných i obrazových podkladů vztahující se k místnosti, která je předmětem restaurátorského zásahu. Cílem této kapitoly je objasnění stavebně-historického vývoje restaurované místnosti a s ním související historie maleb.

Hlavním zdrojem pro rešerši písemností týkající se místnosti v 1. patře v domě čp. 480 ve Slavonicích byly dokumenty z archivu ÚOP v Českých Budějovicích. Některé dokumenty byly nečitelné z důvodu povodní v Českých Budějovicích v roce 2002. Dále Městský archiv ve Slavonicích, sbírka plánů Národního památkového ústavu v Praze, diplomová práce Zdeny Míchalové, bakalářská diplomová práce Naděždy Mastné a ústní svědectví. Do první poloviny 20. století nebyly nalezeny žádné dokumentace týkající se stavebních či jiných úprav zmiňovaného objektu. Informace o vývoji místnosti do poloviny 20. století jsou tedy čerpány z průzkumu místnosti in situ a z ústních svědectví. Nejstarším dokumentem v archivu ÚOP v Českých Budějovicích týkající se domu jsou plány z roku 1950. V tomto roce byly vypracovány plány adaptace jednotlivých pater domu (viz [Obr. 12]).

Jak již bylo zmíněno v kapitole 3.2.5 *Historie stavby*, renesanční dům vznikl patrně přestavbou dvou přízemních gotických domů stojících na dvou parcelách. Přestavba probíhala mezi lety 1536-1550.¹⁴ Bylo vyvýšeno patro mezi starší sousední zdi domů čp. 481 a čp. 479 pomocí

12 Vedlejší původně renesanční sál je přestavěn a dnes využíván jako samostatná obytná jednotka.

13 KARÁSEK, Libor. *Ústní sdělení* (27.4.2020).

14 NOVOTNÝ, Petr; NOVOTNÝ, Josef. *Restaurátorská dokumentace: Malba v 1. patře domu*. Praha, 1992, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

pilířového, obloukového systému. Nově vzniklé vpadlé niky opěrného systému byly druhotně zazděny. Díky mírnému posuvu zdíva ze statických důvodů a druhotnému dozvěnění a vytmelení je možné tyto výklenky pozorovat na grafickém vyznačení velkoplošných tmelů na jižní zdi [Obr. 10]¹⁵ a na půdorysu 1. patra. V těchto oblastech došlo v minulosti k velkým ztrátám originálních omítek s malbou. Díky nově vzniklým sálovým prostorům byly zrušeny středověké krovy obou domů se společným střešním úžlabím [Obr. 11]. Mírně zaklenutý otvor pro vedení vody z úžlabí situovaný směrem do náměstí byl druhotně zazděn a přetnut tenkou příčkou vystavěnou na stejném pilířovém principu. Příčka není provázána s atikovým štítem a tvoří západní stěnu místnosti. Místnost byla dekorativně vymalována a byl instalován dřevěný trámový strop, který se však nedochoval. Jeho existenci nám dokumentují zřetelné velkoplošné tmely, které kopírují původní úroveň stropu. Následně došlo k pravděpodobně barokním úpravám místnosti, kdy byl dům vyvýšen ještě o jedno patro na stejném pilířovém principu. Ve spodní části maleb na jižní stěně byly pozorovány druhotné barevně pojaté tmely, které však byly také poškozeny pekovaním. Patrně lze usuzovat, že malby byly přemalovány. K pekování a nanesení druhotné omítky došlo až v pozdější době (nejspíše v 19. století). K dalším úpravám došlo ve 20. století.

Ve 20. letech 20. století byly prostory přestavovány na bytovou jednotku. Nejstarší záznam o objevení nástěnných maleb je zápis uložený na NPÚ ÚOP v Českých Budějovicích z roku 1964, který zmiňuje sondu o rozměrech 1 × 1 m v oblasti figurální malby s tématem „*Podobenství o rozséváči*“ na západní stěně. Avšak dle některých svědectví se o malbách vědělo už ve 20. letech 20. století.¹⁶

V roce 1953 byly započaty opravy. Byla stržena stará fasáda. Úprava spočívala v očištění a odstranění cihlové plenty z 19. století. Dále došlo k rozdělení místnosti s malbami na dvě části se stropy v různých úrovních. Po upozornění na nástěnnou výmalbu byla příčka pravděpodobně odstraněna. Po téměř dvaceti letech v roce 1970 byla fasáda dokončena (viz [Obr. 05]).^{17,18} Zdobení atikový štít byl dostavěn až později. Předlohou se stal nejspíš štít z vedlejšího domu vyobrazený na vedutě Slavonic z roku 1729 [Obr. 08]. Další práce pokračovaly v interiéru. V místnosti s malbami byla instalována dočasná podlaha z dřevotřísky položená na dřevěných trámech uložených v podlaze (dlážděná podlaha byla instalována po roce 1994).¹⁹ Původní renesanční podlahu se nepodařilo identifikovat.²⁰

15 BERANOVÁ, Anežka; WAISSEROVÁ, Jana; WICHTERLOVÁ, Zuzana. Dokumentace restaurátorského průzkumu: *Průzkum nástěnných maleb v 1. patře, nám. Míru čp. 480*. 2018, Příloha 2, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

16 KARÁSEK, Libor; MÍCHALOVÁ, Zdena. *Ústní sdělení* (27.4.2020).

17 Úpravy vedl ing. arch. Aleš Vošáhlík, konzultant ak. soch. Krტიčka a Kolář.

18 VOŠÁHLÍK, Aleš. *Slavonice čp. 46 - úprava fasády*. Praha, 1970, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

19 Zjištěno na základě provedených sond do podlahy a potvrzeno rešerší dokumentů uložených na NPÚ ÚOP České Budějovice.

20 V červenci 2020 proběhl archeologický průzkum zásypu pod podlahou. Zpráva z průzkumu bude k dispozici v nejbližší době.

V rámci oprav byla řešena statika a rozdílná úroveň dosavadního stropu místnosti. Byly vloženy dva průvlaky z ocelových nosníků, a to v oblasti závěsů nad okny a napříč uprostřed místnosti.²¹ V roce 1978 se také uvažovalo o možnosti osazení malovaného dřevěného trámového stropu uloženého na OBP v Třeboni, to však nebylo realizováno (patrně se nejedná o původní strop).²² K další fázi oprav a konečnému restaurování nástěnné výmalby došlo v 90. letech. V roce 1992 byla nahrazena stará okna za okna s pískovcovým ostěním rekonstruovaných podle zbytků původních článků nalezených ve zdivu v roce 1951.²³ Toto ostění je v oknech restaurované místnosti dodnes. Dlážďená červená podlaha byla položena po roce 1994 na betonové stěrce.²⁴ V nepůvodní podlaze byly provedeny 3 sondy s cílem odhadnout úroveň a typ podlahy související s nástěnnou výmalbou. V sondě uprostřed místnosti se nacházely fragmenty hliněné podlahy s půdním zásypem (pravděpodobně z doby gotického krovu). Sonda provedená u vstupních dveří odhalila v zásypu zbytek shozeného strojově svázaného rákosového stropu. Strop pocházel pravděpodobně z konce 19. nebo počátku 20. stol. [Obr. 14].²⁵ Potvrdila se původní úroveň podlahy související s malbami sahající cca 5 cm pod podlahu současnou. Prostory sloužily po nějaký čas jako sídlo Komerční banky, poté jako Informační centrum.

V současné etapě oprav došlo k odstranění podlahy z 90. let 20. stol. a nahrazení podlahou cihelnou (tzv. „půdovkami“). Odstranění nepůvodní podlahy odhalilo základy barokních kamen z 18. století. Ty byly před položením nové podlahy zdokumentovány archeology [Obr. 15].²⁶ Kompozice nástěnných maleb nasvědčuje tomu, že kamna se tu nalézala společně s nástěnnou výmalbou už ve století 15. Dále došlo k odstranění bednění z ocelových nosníků stropu a výměně dřevěných okenních špalet za nové dubové. Po odstranění vnitřního dřevěného ostění oken byly nalezeny v dozdivce dobové noviny z roku 1992. Nález potvrzuje dataci instalace oken v červnu 1992 [Obr. 16], [Obr. 17]. Vedle vstupních dveří byl zazděn menší dveřní otvor a odstraněna ocelová traverza nad ním.

21 Zápís z kontrolního dne 24.11. 1977 na akci čp. 49 ve Slavonicích. 1977, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

22 KREJČŮ, Aleš. *Slavonice čp. 46 (č.r. 2155) - sdělení*. Praha, 1978, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

NOVÁK, Antonín. *Nákres stropu a východní stěny v měřítku 1 : 50*. Praha, 1979, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

23 MASTNÁ, Naděžda. *Bakalářská diplomová práce: Slavonické měšťanské domy ze stavební huti Leopolda Esterachera a jejich současný stav*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2008, s. 27.

24 Závazné stanovisko – Rozhodnutí Okresního úřadu v Jindřichově Hradci č.j.: 522 ze dne 27. 1. 1994. Jindřichův Hradec, 1994, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

25 NOVÁK, Jaroslav; KOCINA, Jan. *Ústní sdělení* (8.5.2020).

26 KOCINA, Jan. *Ústní sdělení* (28.8.2020).

3.2.6.1 Předchozí restaurátorské zásahy a průzkumy

Hlavním zdrojem předchozích restaurátorských zásahů na díle byl restaurátorský průzkum z roku 2018 a restaurátorská dokumentace z roku 1992, která obsahuje podrobnější informace o odkryvu.^{27, 28}

V roce 1978 došlo k celoplošnému odkryvu nástěnných maleb a k posouzení stavu ak. mal. Antonínem Novákem.²⁹ Kolaudace odkrytých nástěnných maleb proběhla 20.9.1979.³⁰ Následně byly malby zajištěny fixáží pravděpodobně na bázi methylnmetakrylátu.^{31, 32} K restaurátorskému zásahu došlo až v roce 1992, kdy byla malba doodkryta, dočištěna, byla provedena hloubková konsolidace vápnem, mramorovou moučkou a akrylátovou disperzí *Sokrat* a vytmelena vápennými tmely. Následně proběhlo čištění pomocí octa a *Syntronu B*. Před retuší byla malba a povrch tmelů přetřena vaječnou emulzí se zahuštěným olejem. Retuš byla provedena práškovými pigmenty pojenými vaječnou emulzí. Na závěr byla aplikována fixáž 2% roztokem včelího vosku v toluenu.³³ Nevhodný postup v průběhu elektroinstalace vyvolal kolizní jednání mezi restaurátory a instalátory, kdy byl zničen původní sokl kolem místnosti.³⁴ Do figurálních výjevů naštěstí nebylo zasaženo. Defekty pravděpodobně po elektroinstalaci vedoucí skrze výjevy se nepodařilo datovat (mohly by patřit k úpravám ve 20. letech 20. století).

V roce 2018 proběhl restaurátorský průzkum v rámci kterého byly provedeny sondy do omítkových vrstev, odebrány vzorky pro chemickotechnologický průzkum a byly provedeny zkoušky odstraňování přemaleb a tmelů.³⁵

27 BERANOVÁ, Anežka; WAISSEROVÁ, Jana; WICHTERLOVÁ, Zuzana. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v 1. patře, nám. Míru čp. 480*. 2018, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

28 NOVOTNÝ, Petr; NOVOTNÝ, Josef. *Restaurátorská dokumentace: Malba v 1. patře domu*. Praha, 1992, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

29 HORÁK; MÜLLER. *Zápis o konzultaci nově nalezených nástěnných maleb v domě čp. 46 ve Slavonicích*. Praha, 1978, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

30 MÜLLER. *Zpráva o prohlídce restaurátorského díla*. 1979, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

31 NOVOTNÝ, Petr; NOVOTNÝ, Josef. *Restaurátorská dokumentace: Malba v 1. patře domu*. Praha, 1992, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

32 Mohlo by se jednat o typ *Paraloidu* či *Solakrylu*.

33 NOVOTNÝ, Petr; NOVOTNÝ, Josef. *Restaurátorská dokumentace: Malba v 1. patře domu*. Praha, 1992, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

34 *Zápis z jednání ve Slavonicích dne 25.6.1992 ve věci poškození renesančních maleb v 1. patře domu čp. 480*. 1992, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

35 BERANOVÁ, Anežka; WAISSEROVÁ, Jana; WICHTERLOVÁ, Zuzana. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v 1. patře, nám. Míru čp. 480*. 2018, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

3.2.7 Předlohy a analogie díla

Ke všem devíti výjevům uzavřeným v obdélníkových polích byly po konzultacích se Zdenou Míchalovou a Janou Waisserovou postupně dohledány grafické předlohy.³⁶ Uměleckohistorický průzkum provedený v rámci restaurování v roce 2020 rozšířil pátrání po předlohách. Některé výjevy včetně restaurovaného úseku se po ikonografické stránce shodují s výjevy v sousedním domě čp. 479 v prvním patře. Některé výjevy jsou pojednány technikou sgrafita v domě čp. 479, pravděpodobně vycházejí ze stejných předloh.

Díky dohledaným grafikám od malíře a grafika Hanse Brosamera, který je patrně autorem všech dohledaných grafik novozákonních výjevů, lze dataci vzniku interiérové výmalby posunout do 60. let 16. století. V souvislosti s malbami v domě čp. 517 lze výmalbu v 1. patře domu čp. 480 datovat přesněji do rozmezí let 1560 – 1565.³⁷

Autorem grafiky konkrétního restaurovaného výjevu „*Podobenství o dělnících na vinici*“, nebo také: „*Dělníci poslední hodiny*“ (Mt 20)³⁸ je tedy německý grafik a malíř Hans Brosamer (cca 1495–1554). Datum vzniku předlohy se pohybuje v rozmezí let 1520-1554.³⁹ Oproti předloze je nástěnná malba velmi zjednodušená, přestože kompozice figur odpovídá. Nejvýraznější změnou v kompozici je vypuštění aktu „*vyplácení dělníkům*“ v pozadí. Důvodem strohosti malby může být i fakt, že se nedochovala značná část *secco* malby. Dochovala se pravděpodobně pouze podmalba a fragmentálně část *secco* doplňků. Tento postřeh nám dokládají opravy a kompoziční změny v okolních výjevech.

Předlohy byly nakonec dohledány ke všem figurálním uzavřeným výjevům. Tyto grafiky posloužily také jako předlohy pro rekonstrukce. Je zřejmé, že předchozí restaurátoři neměli přístup k těmto grafikám, možná právě proto se zdrželi větších rekonstrukcí. Při současném zásahu však může být na základě grafických podkladů přistoupeno lokálně k rekonstrukcím za zachování reversibility a rozeznatelnosti.⁴⁰

3.3 Restaurátorský průzkum

Tato kapitola se věnuje rozšířenému restaurátorskému průzkumu provedenému v rámci restaurátorského zásahu, který navázal na předchozí restaurátorský průzkum z roku 2018. V rámci průzkumu se autor této dokumentace zaměřil na přidělený úsek „*Podobenství o dělnících na vinici*“.

36 Předlohami a ikonografií se začala v roce 2010 zabývat Zdena Míchalová ve své diplomové práci.

37 MÍCHALOVÁ, Zdena. Diplomová práce: *Renesanční/reformační nástěnné malby ve Slavonicích*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2010, s. 53.

38 RAVIK, Slavomír. *Biblické příběhy*. Praha: Levné knihy KMa, 2006. ISBN 978-80-7309-344-0.

39 Hans Brosamer. In: The British Museum [online]. [cit. 08.05.2020]. Dostupné z: <https://www.britishmuseum.org/collection/term/BLOG21026>

40 Viz kapitola 6.1.5 *Retuše a rekonstrukce*

3.3.1 Vizualní průzkum v rozptýleném denním světle

V rámci vizuálního průzkumu byla zkoumána původní technika malby, druhotné zásahy a popis poškození v rozptýleném denním světle.

3.3.1.1 Druhotné zásahy

Originální malba je na mnoha místech patrně v důsledku odkryvu v 70. letech ztenčena až na podkladové vrstvy. Po odkrytí byla malba v rámci restaurování v roce 1992 vytmelená vápennými tmely.⁴¹ Druhotné tmely byly esteticky nevyhovující. Velkoplošné tmely i tmely peků byly většinou nad nebo pod úrovní originální malby. I v rozptýleném denním světle byly patrné vystouplé okraje tmelů. Sjednocení ploch bylo docíleno čárkovou převážně nápodobivou retuší, někdy až nevhodným zásahem do originální malby. Hlavním nedostatkem retuší byla jejich nereverzibilitnost. Při odstranění by mohlo dojít ke ztrátě originální malby. Na velkoplošných tmelech v oblasti figurálního výjevu byla užita retuš neutrální tónovaná spíše do teplých barev.

3.3.1.2 Stav malby a popis poškození

Menší vápenné druhotné tmely se nacházely v celé ploše restaurovaného výjevu. Větší tmely pak v horní oblasti výjevu, navazující na vertikální tmel zakrývající pravděpodobně elektrické vedení. Další větší tmel se nacházel přímo uprostřed výjevu. V pravém horním rohu zasahuje do výjevu ocelová traverza obtmelená pravděpodobně cementovým tmelem. Tmely byly nevyhovující svou strukturou, místy vypraskané a překrývaly originální výmalbu přes okraje defektu či nenavazovaly na původní omítku. Originální malba byla lokálně postižena rozvětvenými prasklinami [Obr. 38]. Konkrétně v pravém horním rohu výjevu se nachází uprostřed velkoplošného tmelu fragment částečně neodkryté originální malby poškozený sítí prasklin. Dále se praskliny objevují v levé části výjevu u úpatí kopce s vinicí a podél architektonického členění římsy tržiště v pravé části obrazu (viz 10 Grafická dokumentace).

---

41 Odkryv proběhl mez i lety 1978-1979.

3.3.2 Vizuální průzkum v ostrém bočním nasvícení před odstraněním tmelů

Nasvícení povrchu maleb ostrým bočním světlem zviditelnilo rozdílnou strukturu povrchu druhotných tmelů vůči sobě a originálu, nedokonalé napojení k okrajům a narušení tmelů prasklinami. Ani při výrazném bočním nasvícení nebyly pozorovány na zkoumaném výjevu hranice denních dílů nebo rytá kresba. Původní omítka byla mírně zvlňená, patrně kopírovala strukturu a nerovnosti zdiva.

Celá plocha restaurovaného výjevu vykazovala při pohledu proti zdroji světla mírný lesk [Obr. 41] a pouze na originální malbě byla zřetelná horizontální, mírně zaoblená lineární struktura. Jedná se o tahy štětcem při nanášení podkladového nátěru. Uprostřed výjevu, napravo od skupiny apoštolů, byly při bočním nasvícení pozorovány ryté grafity, pravděpodobně druhotný zásah [Obr. 42].

3.3.3 Vizuální průzkum v rozptýleném světle po odstraněním tmelů

Originální omítka obsahovala stopy travin (pravděpodobně neúmyslné znečištění použitého písku) a karbonátové částice [Obr. 53]. Místy se vyskytovala starší jílová omítka. Velkoplošný tmel v místech chybějícího trámového stropu byl tvořen dvěma typy cementových jádrových omítek překrytých tenkým okrovým vápenným štukem [Obr. 51]. Cementová jádrová omítka v levé části byla velmi popraskaná a tvrdá. Příčinou byla patrně technologická nekázeň při přípravě malt. V celé ploše výjevu se nacházely kovové předměty, pravděpodobně zbytky hrotů po hřebíkách. Lokálně se pod některými tmely vyskytovaly fragmenty originální malby. Hlavně při okrajích velkoplošného tmelu v oblasti končetin a některých obličejů u skupiny postav „Ježíš s učedníky“ v levé části výjevu.

3.3.4 Průzkum pomocí UV fluorescenční fotografie

Průzkum byl proveden pomocí UV světla *UVA SPOT 400T* značky *Hönle UV Technology* se zářením o vlnové délce 315–400 nm. Z průzkumu byly pořízeny digitální fotografie na fotoaparát Canon EOS 70D bez použití optického filtru před objektivem. UV záření bylo užito ještě několikrát v průběhu restaurátorského zásahu.

Průzkum v UV fluorescenčním světle nepřinesl zásadní poznatky. Při porovnání s výsledky získanými pozorováním v rozptýleném denním světle, pomohl rozpoznat některé pigmenty se specifickou fluorescencí. Neobvyklou naoranžovělou luminiscenci vykazoval červený rukáv jednoho z dělníků v popředí. Žlutozeleně luminovaly tmely, které byly před retuší podloženy pravděpodobně barvou obsahující zinkovou bělobu, nebo byla přimíchávána rovnou do

retušovacích barev.⁴² Nejlépe je tato luminiscence pozorovatelná v oblasti výjevu s *Podobenstvím o třísece v oku a Slepý vede slepého* v severním koutě místnosti. Novodobé tmely se jeví mnohem tmavší než původní omítka. Tmavě fialová barva některých tmelů byla způsobena prosazením typické barevnosti vápna pod zdrojem UV záření. Vypadá to, že sytost fialové barvy ovlivňuje čerstvost a vyzrállost vápna obsažené v omítce.

3.3.5 Perkusní průzkum (poklepem)

Při průzkumu poklepem byly na přiděleném úseku malby lokalizovány rozsáhlé dutiny (ztráta adheze i koheze omítkové vrstvy) v oblasti kolem novodobých tmelů. Zákres všech nalezených dutin je zanesen v grafické dokumentaci (viz kapitola 10 *Grafická dokumentace*).

3.4 Chemickotechnologický průzkum

V rámci restaurování proběhl v roce 2020 rozšiřující chemickotechnologický průzkum,⁴³ který měl doplnit poznatky z chemickotechnologického průzkumu z listopadu 2018. Ten je součástí průzkumové zprávy z téhož roku.⁴⁴

3.4.1 Konkrétní cíle průzkumu

Cílem současného chemickotechnologického průzkumu bylo určit složení omítky, typ pojiva a kameniva, stanovit zrnitost kameniva a určit stratigrafii výstavby barevných vrstev odebraných vzorků a skladbu jednotlivých vrstev a povrchových úprav. Konkrétně by měl napomoci k určení původní barevnosti, identifikaci pigmentů náchylnější na tmavnutí či ke změně barevnosti. Analyzovat pojivo a tím určit užitou techniku malby.

Celkem bylo odebráno pět vzorků originálního souvrství z pěti různých lokalit.⁴⁵

42 Protože se typická žlutozelená luminiscence vyskytovala pouze v oblasti tmelů, nikoliv v oblasti retuší na originálu, lze předpokládat, že luminující pigment (patrně zinková běloba) byla užitá v podkladovém nátěru pro sjednocení savosti a barevnosti jednotlivých tmelů.

43 BAYER, Karol. Laboratorní protokol: *Analýza omítky a povrchových úprav vzorků z měšťanského domu na náměstí Míru čp. 480 ve Slavonicích*. Litomyšl: Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice, 2020.

44 BERANOVÁ, Anežka; WAISSEROVÁ, Jana; WICHTERLOVÁ, Zuzana. Dokumentace restaurátorského průzkumu: *Průzkum nástěnných maleb v 1. patře, nám. Míru čp. 480*. 2018, Příloha 4, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

45 Přesnější lokalizace odběrů vzorků viz *Příloha 1*.

- Vzorek V1 byl odebrán ve spodní části východní stěny pod iluzivní architekturou (pod černým pásem/pruhem) s cílem zjistit typ pojiva a kameniva a zrnitost kameniva.
- Vzorek V2 odebraný na východní stěně z pravděpodobně ztmavlého inkarnátu v horní části výjevu, z postavy Krista
- Vzorek V3 odebraný z červeného rámu na západní stěně byl vybrán s cílem identifikovat pigment a zjistit příčiny ztmavlé vrstvy.
- Vzorek V5 byl dodatečně odebrán na západní stěně na výjevu o dělnících na vinici z inkarnátu jednoho z učedníků.
- Cílem vzorků V2, V3 a V5 bylo identifikovat pigment a zjistit příčiny ztmavlé vrstvy.
- Vzorek V4 byl odebrán na západní stěně v oblasti keře ve střední části výjevu slepý vede slepého. Cílem identifikovat pigment, zda se jedná o malachit.

3.4.2 Výsledky chemickotechnologického průzkumu

U všech odebraných vzorků se potvrdilo že pojivem omítkové vrstvy bylo bílé vzdušné vápno. Na povrchu se nacházela tenká vrstvička uhličitanu vápenatého. Podkladové nátěry byly nanášeny pravděpodobně až po zatvrdnutí nebo částečném zatvrdnutí omítky. S výjimkou inkarnátů následovaly 1-3 vrstvy vápenných nátěrů. Podkladem inkarnátů byla vrstva obsahující organické pojivo a křídou. U dodatečně odebraného vzorku inkarnátu V5 byla pod vrstvou obsahující křídou identifikována jedna vápenná vrstva. Vzorek V2 se rozpadl na dvě části s označením V2A a V2B. Vzorek V2A obsahoval v křídové vrstvě dokonce i příměs olovnaté běloby. Tenká tmavě šedá vrstva na povrchu obsahovala uhlíkatou čerň, tudíž se nejedná o ztmavlý či přeměněný červený pigment (v úvahu by připadaly suřík a rumělka), ale pravděpodobně o druhotné znečištění. Vzorek V4 byl odebrán z důvodu identifikace zeleného pigmentu malachitu, který byl potvrzen. Světle zelený až černý malachit můžeme pozorovat na více místech malby, ale nemůžeme s určitostí definovat, jestli se všude jedná o přeměněný modrý azurit nebo přírodní malachit.

U všech vzorků byly identifikovány pyrolové deriváty, které dokládají užití organického pojiva. Na druhou stranu víme, že malba byla minimálně 2 krát fixována, z toho jednou vaječnou emulzí.

Vzorek V1 nám určil zrnitost plniva v původní omítce: Nejvyšší podíl tvoří zrna velikosti 0,125 – 1,0 mm, maximální velikost zrn nepřevyšuje 4 mm. Pojivem je vzdušné vápno v poměru pojiva a kameniva v přepočtu na suchý vápenný hydrát 1 : 2,4 (hm.). Při objemovém přepočtu to vychází v poměru 1 : 1 (obj.), na vápennou kaši 1 : 1,5 (obj.).⁴⁶

46 BAYER, Karol. Laboratorní protokol: *Analýza omítky a povrchových úprav vzorků z měšťanského domu na náměstí Míru čp. 480 ve Slavonicích*. Litomyšl: Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice, 2020, s.5.

3.5 Komplexní vyhodnocení průzkumu

3.5.1 Stručný popis místnosti s malbami

Tzv. „*Freskový sál*“, jehož malby jsou předmětem komplexního restaurátorského průzkumu a zásahu, se nachází v prvním patře domu čp. 480 na náměstí Míru ve Slavonicích. Budova byla renesančně přestavěna v polovině 16. stol., avšak malby byly datovány až do 60. let 16. století. Sál je osvětlen dvěma velkými okny s pískovcovým ostěním a dřevěnými špaletami. Místnost je staticky zajištěna ocelovým nosníkem procházejícím napříč středem místnosti a průvlakem nad okny. Do místnosti se vchází druhotně zvětšeným otvorem s nepůvodními dveřmi. Podlaha je tvořena novodobými spárovanými lesklými dlaždicemi červenohnědé barvy.

Nástěnné malby se nacházejí na všech stěnách místnosti. Popisují převážně biblické novozákonní náměty, a to konkrétně zázraky a podobenství Ježíše Krista. Na stěně s okny jsou vyobrazeny personifikace astrologie a geometrie a naproti nim na vstupní stěně blíže neidentifikované postavy. Více viz kapitola 3.2.3 *Popis výmalby*.

3.5.2 Popis a námět díla určeného k provedení komplexního restaurátorského zásahu

Restaurovaný úsek nástěnné malby se nachází na západní stěně místnosti. Jeho námětem je biblický novozákonní figurální výjev zobrazující Ježíše vyprávějícího svým učedníkům „*Podobenství o dělnících na vinici*“. Restaurovaný výjev je definován červenohnědým rámem, do kterého zabíhá iluzivní architektura zdobící zazděný portál. Ústředním motivem výjevu je Ježíš se šesti učedníky vyprávějící podobenství, které se odehrává ve zbytku orámovaného pole. Výjev vyobrazuje majitele vinice hovořícího se třemi dělníky ukazujícího na svou vinici v pozadí. Kromě přírodních motivů je pozadí tvořeno architektonickými prvky. Jedná se pravděpodobně o tržnici nebo příbytek majitele.

3.5.3 Historie budovy a díla

Dům čp. 480 (dříve 46) vznikl spojením dvou jednopatrových gotických domů. Renesanční přestavba domu proběhla mezi lety 1536 a 1550. Dům byl vyvýšen o jedno patro a z původně půdních prostor vznikly obytné místnosti. Později došlo k dalším stavebním úpravám. Na stěnách je možné

pozorovat posun zdiva v oblasti zazděných oblouků, u stropu jsou zřetelné zazděné kapsy po nedochovaném trámovém stropu. Mírně zaklenutý zazděný původně úžlabní otvor v jihozápadním koutu místnosti je v místě rozdělení krovů původně gotických domů. V těchto místech se nyní nachází příčka tvořící západní stěnu místnosti. Po dokončení stavebních úprav byla místnost v 60. letech 16. stol. dekorativně vymalována na všech stěnách. Malby byly pravděpodobně později přemalovány, v 19. století napekovány a překryty omítkou. Dokumentace stavebních zásahů na budově je vedená od 50. let 20. stol, kdy byla místnost upravena jako bytová jednotka.

Nástěnné malby byly poprvé písemně dokumentovány v roce 1964 sondou na západní stěně, ale k objevu mohlo dojít již dříve. V roce 1953 byly započaty opravy, které se završily až v 70. letech opravou fasády. K další fázi oprav a konečnému restaurování nástěnné výmalby došlo v 90. letech. Dům byl ozdoben novodobou historizující atikou a pískovcovými ostěními oken v 1. patře. Konečným zrestaurováním maleb a položením kachlové podlahy byla rekonstrukce dokončena.

3.5.3.1 Předchozí zásahy a průzkumy

V minulosti byla malba doplněna pravděpodobně barokními omítkami, přemalována, následně poškozena pekováním a překryta druhotnou omítkou. Po odkrytí, zafixování a zajištění lokálními tmely byla malba v rámci restaurování v roce 1992 dočištěna, vytmelena vápennými tmely, vyretušována, a nakonec opatřena závěrečnou fixází.⁴⁷ V roce 2018 byl na nástěnných malbách proveden komplexní restaurátorský průzkum.⁴⁸

3.5.3.2 Předlohy a analogie díla

Autorem všech předloh ke všem devíti výjevům je Hans Brosamer. Datace grafik se pohybuje mezi lety 1520-1554, avšak malby byly realizovány podle těchto grafik v 60. letech 15. století. Některé grafiky byly pravděpodobně použity i v sousedním domě čp. 479, který je v 1. patře vyzdoben technikou stínovaného sgrafita (viz [Obr. 18]).

Výjev „*Podobenství o dělnících na vinici*“ nebyl výjimkou, i k němu byla dohledána konkrétní grafika (viz [Obr. 19]). Grafika se oproti malbě liší minimálně. Na nástěnné malbě je kompozice figur poněkud zjednodušená. V pozadí chybí například akt „vyplácení dělníkům“. Důvodem mohou být i fragmentálně dochované *secco* doplňky a ztenčení originální malby odkryvem z roku 1978.

⁴⁷ Odkryv proběhl v roce 1979.

⁴⁸ BERANOVÁ, Anežka; WAISSEROVÁ, Jana; WICHTERLOVÁ, Zuzana. Dokumentace restaurátorského průzkumu: *Průzkum nástěnných maleb v 1. patře, nám. Míru čp. 480*. 2018, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

3.5.3.3 Původní technika malby

Omítka byla nanášena na smíšeném zdivu. Bylo pozorováno zdivo z pálených cihel a s kamennými prvky. Ze sond provedených v rámci vizuálního průzkumu z roku 2018 je patrné, že vápenná omítka byla nanášena maximálně ve dvou vrstvách o různé hrubosti. Plnivem byl křemičitý písek okrové barevnosti. Na malbě nebyla zřetelná rytá podkresba, ani rozhraní denních dílů, z čehož se dá usuzovat, že malba byla provedena na suchou omítku technikou *secco*. Podkladem pro malbu byla tedy asi 0,5 cm silná vrstva štukové hlazené omítky nanášená na vrstvu jádrové omítky světle okrové barvy o různé tloušťce kopírující nerovnost zdiva. Oba typy omítek obsahovaly karbonátové částice. Na omítku byl aplikován bílý pravděpodobně vápenný nátěr. V některých částech místnosti dokonce v několika vrstvách a na ten byla provedena rozkresba černou, červenou a zelenou barvou. Nebyl pozorován jiný způsob přenosu či kopírování figurální malby (sít, spolvero apod.). Je možné že si autor vynechal oblasti s pleťovými odstíny, které si podložil pouze vrstvou křídového nátěru. Nebo pravděpodobněji nanášel křídový podklad až po provedení rozkresby pouze na místa, kde byly navrženy inkarnáty (viz kapitola 3.4.2 *Výsledky chemickotechnologického průzkumu*). Rozkresba byla provedena různými barvami. Nejčastěji byla použita černá a zelená. Rám byl rozkreslen hnědou až červenou. Dále pak autor přistoupil k barevnému pojetí ploch a následně byly některé linie opět podpořeny. Kontury postav, přírodních a architektonických prvků, byly vytaženy světle šedou linií, lokálně pak zelenou, červenou až oranžovou linkou.

V některých zelených oblastech oblohy a architektury se lokálně vyskytovaly malé modré fragmenty. Mohlo by se jednat o azurit. V zelených plochách se může jednat o malachit. Modré fragmenty v architektuře tvoří v zeleném poli mramorování. Není možné s určitostí říci, jestli bylo mramorování azuritem na malachitovém podkladu záměrné nebo se vytvořilo z monochromní modré plochy přeměnou v malachit. Lokálně lze pozorovat užití černé venedy jako podkladového nátěru pod dražší a vzácnější pigmenty jako je azurit a malachit, se kterými bylo pracováno pouze lazurně. Tím bylo docíleno různých tónů zelené, při použití malého množství cenného pigmentu. Přítomnost malachitu byla potvrzena v chemickotechnologickém průzkumu (viz *Příloha 1*).

4 Zkoušky technologií a materiálů

4.1 Zkoušky čištění

4.1.1 Cíle a lokalizace provedených zkoušek

Cílem provedených zkoušek bylo nalezení vhodné, šetrné a efektivní metody pro odstranění či zredukování retuší z 90.let.

4.1.2 Použité metody a materiály

Na novodobých tmelech s retušemi z 90. let pojených pravděpodobně akrylátovou disperzí, byly provedeny zkoušky čištění. Byla vybrána škála rozpouštědel seřazená od polárních po nepolární.

Uvažovaná rozpouštědla:

- Voda
- Líh + voda v poměru 1 : 1 (obj.)
- Líh
- Isopropanol
- Aceton
- Toluén
- Xylen
- Lakový benzin

4.1.3 Výsledky zkoušek čištění

Rozpouštědlo bylo nanášeno pomocí vatových tyčinek v kombinaci s mechanickým namáháním. Postupovalo se podle zvolené škály rozpouštědel s různou polaritou ve směru od polárních po nepolární.

Rozpouštědlo	Výsledek
Voda	bez efektu
Voda + líh	pouští při delším mechanickém namáhání, nebezpečí odírání originální malby - otázka nanesení pomocí nosiče? Docílení delšího působení rozpouštědla
Líh	efektivnější odstranění při kratším mechanickém namáhání
Isopropanol	agresivnější, krátké mechanické namáhání - ale možnost odstranění originální vrstvy

V problematice odstraňování retuší z některých tmelů bylo přistoupeno i k méně polárním, až nepolárním rozpouštědlům, jako jsou toluen, xylén a lakový benzín. Výsledek byl bez efektu.

K dalšímu postupu po škále vybraných rozpouštědel seřazených podle polarit nebylo přistoupeno, protože Isopropanol byl agresivnější a při zkoušce na originální malbě s druhotnými retušemi mohlo dojít k poškození originální barevné vrstvy. Pro odstranění retuší z originální malby byl tedy zvolen čistý líh. Z některých tmelů se retuš dala redukovat isopropanolem.

5 Návrh restaurátorského zákroku

5.1 Návrh koncepce restaurování

Na základě poznatků zjištěných při uměleckohistorickém, restaurátorském, chemickotechnologickém průzkumu v roce 2018 a po konzultaci se zástupci obou složek památkové péče, byl navržen předběžný restaurátorský záměr schválen závazným stanoviskem (viz Příloha 2).^{49, 50, 51}

V rámci současné etapy restaurátorských prací, byl vypracován návrh na koncepci restaurování vycházející z výše zmíněného restaurátorského záměru. Tento návrh byl vypracován na základě rozšířeného uměleckohistorického, restaurátorského a chemickotechnologického průzkumu, který byl proveden před započítím restaurátorského zásahu. Tyto rozšiřující průzkumy jsou součástí této restaurátorské dokumentace.

Na základě nových poznatků bylo rozhodnuto o odstranění či redukci esteticky nevyhovujících tmelů a o lokálním odstranění některých nevhodných druhotných retuší na základě zkoušek čištění novodobých retuší. Po odstranění tmelů bude přistoupeno k hloubkové konsolidaci degradované původní omítky a k vytmelení defektů tak, aby strukturou odpovídaly povrchu původní omítky. Všemi zúčastněnými stranami bylo odsouhlaseno, že plochy s vytmelenými defekty budou sjednoceny lokální retuší bez zásahu do originální malby. Díky nově dohledaným grafikám bude možné na nově vzniklých tmelech v oblasti figur a architektury přikročit k náznakové a citlivé retuši. Míra retuší na nově vzniklých tmelech se bude řídit dle míry dochovaných fragmentů. Na velkoplošném tmelu nad malbou (v oblasti původního stropu) bude provedena pouze neutrální retuš - patinace. Ta bude provedena v další etapě prací, zároveň s patinací nepůvodního stropu.

---

49 BERANOVÁ, Anežka; WAISSEROVÁ, Jana; WICHTERLOVÁ, Zuzana. Dokumentace restaurátorského průzkumu: *Průzkum nástěnných maleb v 1. patře, nám. Míru čp. 480*. 2018, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

50 ibidem s.8.

51 Závazné stanovisko – Rozhodnutí Městského úřadu Dačice, odbor kultury a cestovního ruchu, č.j.: OKC/697-17 ze dne 3. 3. 2017.

5.2 Návrh postupu restaurátorských prací

Návrh postupu restaurátorských prací na vymezeném úseku byl koncipován na základě restaurátorského záměru a poznatků ze současného průzkumu.⁵²

- Odstranění tmelů, jejichž povrchová struktura a soudržnost nevyhovuje, nebo tmelů překrývající originální vrstvu (mechanicky pomocí restaurátorských kladívek, skalpelů).
- Redukce velkoplošných tmelů (mechanicky pomocí brusných kamenů a pneumatických dlát).
- Hloubková konsolidace trhlin a dutin v omítkových vrstvách i zdivu (pomocí injektážní maltoviny na hydraulické bázi).
- Strukturální zpevnění omítek (konsolidačním prostředkem na bázi vápenné nanosuspenze rozpuštěné v ethanolu).
- Tmelení defektů a prasklin vápennými tmely plněnými křemičitým pískem s výslednou strukturou podobnou původní omítce.
- Lokální retuš sloužící k vizuálnímu propojení v oblastech velkoplošných tmelů a případné náznakové rekonstrukce či doplnění architektonických částí výmalby. Retuš např. z práškových minerálních pigmentů pojenými 1–2% (hm.) arabskou gumou, *klucelem*, nebo jiným reverzibilním biologicky nenapadnutelným pojivem.
- Závěrečná restaurátorská dokumentace.

---

52 BERANOVÁ, Anežka; WAISSEROVÁ, Jana; WICHTERLOVÁ, Zuzana. Dokumentace restaurátorského průzkumu: *Průzkum nástěnných maleb v 1. patře, nám. Míru čp. 480*. 2018, s. 8, 9, uloženo v archivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.

6 Dokumentace restaurátorského zásahu

6.1 Postup restaurátorských prací

6.1.1 Odstranění druhotných tmelů

Nepůvodní nevyhovující tmely v ploše dochované historické omítky byly odstraněny mechanicky restaurátorským kladívkem, skalpelem, případně pneumatickým gravírovacím perem pro větší přesnost. Velkoplošné vápenné tmely nanesené v oblasti chybějícího původního trámového stropu byly zredukovány na cementové jádro, které bylo odstraněno nebo zredukováno brusnými kameny a pneumatickým dlátem a to cca 0,5 pod úroveň originální omítky. Okraje tmelů, jež navazovaly na původní omítku, byly dobrušovány ručně brusnými kameny a pneumatickým gravírovacím perem. Spolu s tmely byly odstraněny kovové nepůvodní zbytky hřebíků.

6.1.2 Přelepy

Při odstranění či redukcí některých druhotných tmelů bylo nebezpečí uvolnění originální omítkové vrstvy s malbou, a proto bylo přistoupeno k fixaci těchto míst japonským papírem. Fixace japonským papírem byla provedena ve více vrstvách pomocí reverzibilního pojiva na bázi hydroxypropylcelulosity rozpuštěné v ethanolu. Konkrétně roztokem 5% (hm.) *Klucelu E* rozpuštěného v ethanolu z důvodu rychlého vytékání rozpouštědla a následné dočasné fixaci uvolněné omítky s barevnou vrstvou.

6.1.3 Injektáž

Po odstranění nevyhovujících druhotných tmelů bylo přistoupeno k hloubkové konsolidaci omítkových vrstev. Místa se sníženou kohezí odhalené původní omítky byla zpevněna vápennou nanosuspenzí v ethanolu *CaLoSiL® E25*. Původní koncentrace 25 g/l byla ředěna ethanolom v poměru 1 : 3 (obj.) na koncentraci 8,3 g/l. Zpevňovací prostředek byl aplikován injekční stříkačkou minimálně ve třech cyklech jak do dutin, tak do odhalené omítky v defektech. Před aplikací byl povrch tmelů důkladně očištěn od prachu a uvolněných částic štětcem a vyfoukán pomocí vzduchového balónku. Abychom dosáhli větší zatékavosti injektážní směsi, byly dutiny a trhliny přdmáčeny směsí vápenné nanosuspenze a ethanolu. V některých případech předcházelo samotné

injetáží propláchnutí dutin proudem vody, abychom se zbavili uvolněných částic znemožňujících efektivní injektáž. Injektováno bylo komerční injektážní směsí na hydraulické bázi s označením *Ledan TBI* pomocí injekčních stříkaček. Dutiny (trhliny ve struktuře omítky) se vyskytovaly kolem velkoplošných tmelů a lokálně v celé ploše restaurovaného výjevu (viz 10 Grafická příloha).

6.1.4 Tmelení

Současně s injektáží bylo prováděno tmelení v celé ploše restaurovaného úseku po odstranění druhotných tmelů. Tmelení bylo provedeno směsí křemičitého písku a vápenného hydrátu a mramorové moučky v 1–3 vrstvách dle hloubky defektu. Tmelení lze rozdělit do dvou fází.

První fází bylo tmelení malých defektů (tzv. peků). Malé defekty byly tmeleny 1–2 vrstvách nejprve směsí křemičitého písku ($\varnothing$ zrn do 0,75 mm) a vápenného hydrátu v poměru 1 : 1 (obj.). Tmel byl nanesen mírně nad úroveň původní omítky. Po mírném zavadnutí byl stržen špachtlí a povrch byl ukletován jemnějším tmelem namíchaným z přesátého písku ($\varnothing$ zrn do 0,75 mm), přesátého písku ($\varnothing$ zrn do 0,3 mm), mramorové moučky a vápenného hydrátu v poměru 0,5 : 1 : 0,5 : 2 (obj.). Po zavadnutí byl povrch odtupován mikroporézní houbou z vulkanizovaného kaučuku *Blitz-fix*. Mělké trhliny a defekty byly tmeleny rovnou nejjemnějším tmelem.

Druhou fází bylo nanesení velkoplošných tmelů. Nejprve byly očištěné okraje originální omítky obtmeleny a zapracovány směsí: křemičitý písek ($\varnothing$ zrn do 2 mm), vápenný hydrát 1 : 1 (obj.). Poté byly hlubší defekty vytmeleny jádrovým tmelem v poměru křemičitý písek ($\varnothing$ zrn do 3 mm), vápenný hydrát 1 : 1 (obj.). Po důkladném provlhčení vodou byl nanesen velkoplošný tmel namíchaný z křemičitého písku ($\varnothing$ zrn do 2 mm) a vápenného hydrátu v poměru 1 : 1 (obj.).

6.1.5 Retuše a rekonstrukce

Po konzultaci s vlastníkem a zástupci obou složek památkové péče bylo rozhodnuto, že bude v průběhu restaurování postupovalo tak, aby se pokud možno co nejméně zasahovalo do originální malby. Cílem retuší bylo zcelit celou plochu malby lokální retuší. V místech velkoplošných tmelů zasahujících do kompozice díla bylo rozhodnuto o náznakové rekonstrukci chybějícího architektonického členění a doplnění figur podle dochovaných fragmentů a dohledaných analogií (grafické předlohy [Obr. 18] a stínované sgrafito v domě čp. 479 [Obr. 19]). Nejprve byla originální malba vytažena černou lihovou fixou na průhlednou fólii a poté byla provedena rekonstrukce červenou lihovou fixou na další vrstvu průhledné fólie [Obr. 62]. K nejrozsáhlejší rekonstrukcí došlo v oblasti vertikálního tmelu probíhajícího od shora dolů skrze architekturu a postavu majitele vinice. U této postavy byly zrekonstruovány nohy dle dochovaných fragmentů, silueta profilu tváře a levá ruka přidržující šedý plášť. Další velkoplošný tmel pojatý rozsáhlejší rekonstrukcí

se nachází v oblasti čeveného pláště jednoho z dělníků v popředí s architektonickým členěním v pozadí. Nedořešenou oblastí zůstal prostor velkoplošného tmelu po chybějícím trámovém stropě. Na ten byl nanesen pouze podkladový nátěr viz níže. Konečná míra patinace bude řešena na závěr restaurování celé místnosti.

Na povrch tmelů byl aplikován zatónovaný podkladový vápenný nátěr připravený z bílého vzdušného vápna. Do vápna byla přidána zinková běloba v poměru 2,3 : 1 (hm.) z důvodu viditelné luminiscence pod zdrojem UV záření. Tato směs byla ředěna 3,3% akrylátovou disperzí K9. Účelem tohoto nátěru bylo sjednocení savosti, barevnosti tmelů a zřetelná lokalizace tmelů pod zdrojem UV záření.⁵³

Retušováno bylo práškovými pigmenty pojenými 1–2% (hm.) pojivem na bázi hydroxypropylcelulose ředěné vodou. Konkrétně byl použit *Klucel E*. Reverzibilní pojivo s nízkou pravděpodobností biologického napadení.

---

53 Toto téma bylo rozpracováno v rámci bakalářské práce Taisie Khomenok.

6.2 Použité materiály

Přelepy

- *Klucel E* – pojivo na bázi hydroxypropylcelulosity rozpuštěné v ethanolu, 5% (hm.) koncentrace (distributor: Kremer Pigmente BmbH & Co KG)
- Japonský papír

Strukturání a povrchová konsolidace odhalených omítkových vrstev

- *CaLoSiL® E25* – vápenná nanosuspenze v ethanolu (výrobce: IBZ Salzchemie GmbH & Co. KG; SRN)
- *Ledan TBI* – injektážní prostředek na hydraulické bázi (výrobce: Tecno Edile Toscana)
- Technický líh (výrobce: Severochema)

Tmelení a podkladový nátěr

- Kopaný křemičitý písek (původ: Pískovna Tasovice, lokalita Znojmo)
- Vápenný hydrát
- Vápencová moučka (dodavatel: AQUA obnova staveb s.r.o)

Redukce druhotných retuší

- Technický líh (výrobce: Severochema)
- Isopropanol (výrobce: Severochema)

Retuše

- *Klucel E* – pojivo na bázi hydroxypropylcelulosity ředěné vodou, 1–2% (hm.) koncentrace (distributor: Kremer Pigmente BmbH & Co KG)
- Minerální práškové pigmenty (distributor: Kremer Pigmente BmbH & Co KG, Aqua Bárta)

6.3 Doporučený režim památky (pokyny pro údržbu)

Doporučujeme kontrolovat pohyb (míru a rychlost praskání) statické trhliny mezi stěnou a přilehlým domovním štítem v jihozápadním koutu místnosti. Při údržbě podlahy je třeba mít na zřeteli vodorozpustnost retuší a předcházet styku nástěnné malby s vodou. Při funkčním využívání místnosti (obřady, společenské akce apod.) by se měl brát ohled na velikost prostoru a počet osob přítomných v místnosti, aby se eliminovalo riziko odírání stěn. Všechny kroky, které se přímo či nepřímo dotýkají restaurovaného díla, je nutné konzultovat s odborníky památkové péče. Veškeré zásahy na díle by měly být provedeny odborným restaurátorem s příslušným povolením MK ČR.

6.4 Nová zjištění o památce

V průběhu průzkumu byly dohledány grafické předlohy ke všem výjevům. Dále byla potvrzena sytější barevnost původní výmalby pojatá ve více vrstvách. K novým zjištěním patří také křídová vrstva užitá jako podklad pod inkarnát. Na malbách na východní a severní stěně místnosti byl pozorován tmavý zákal sahající do úrovně již neexistujícího původního trámového stropu. Tento zákal mohly zapříčinit již neexistující kamna, která se tu nacházela od 15. století. Na východní stěně byly objasněny zřetelné tvary oblouků patrných díky posuvu zdiva. Jednalo se o statické řešení navýšení budovy o další patro. Mírně zaklenutý výklenek v jihozápadním koutu místnosti je původně úžlabní otvor v místě rozdělení krovů původních gotických domů.

V sondách provedených v nepůvodní podlaze se nacházely fragmenty hliněné podlahy s půdním zásypem z období gotického krovu. Dále dokumentovaly původní úroveň podlahy (asi 5 cm pod současnou úroveň podlahy). V zásypu byl také nalezen zbytek shozeného strojově svázaného rákosového stropu. Po odstranění dřevěného ostění oken byly nalezeny v dozdivce dobové noviny datující výměnu oken v 90. letech.

7 Závěr

Bakalářskou práci tvoří restaurátorská dokumentace s rozšířenou teoretickou částí. Dokumentace popisuje komplexní restaurátorský zákrok včetně průzkumu na úseku figurální malby na západní stěně „*Freskového sálu*“ v prvním patře domu čp. 480 na náměstí Míru ve Slavonicích. Dále obsahuje teoretickou část tvořenou uměleckohistorickým průzkumem, jehož součástí je rozšířená kapitola vztahující se k historii místnosti s malbami a k restaurovanému dílu. Průzkumu předcházela nejprve shromáždění a rešerše všech historických, písemných i obrazových podkladů vztahující se k danému tématu. Průzkum revidoval předchozí restaurátorské zásahy a dokumentoval současný stav maleb. Na základě výsledků z průzkumu bylo rozhodnuto o odstranění a nahrazení esteticky nevyhovujících tmelů, o zrestaurování přiděleného úseku a jeho prezentaci. Díky rozšířené teoretické části se podařilo identifikovat a datovat některé stavební prvky a souvislosti v restaurované místnosti. Potvrdilo se původní využití místnosti jako půdních prostor. Renesanční malba byla datována do 60. let 16. století, autor je anonymní. Původní barevnost maleb byla mnohem výraznější, nedochovaly se zdaleka všechny vrstvy malby, ale přesto, nebo právě proto má svou vysokou estetickou i historickou hodnotu. Tyto skutečnosti byly určující pro navrhovanou koncepci a závěrečné restaurování díla, aby se neporušila autenticita památky. V průběhu restaurování nastala otázka o zvažovaných rekonstrukcích v oblasti velkoplošných tmelů výrazně zasahujících do kompozice díla. Z důvodu reverzibility našich retuší bylo přistoupeno k náznakové rekonstrukci nejen v oblasti architektury, ale i v oblasti figur. V tomto ohledu důležitou roli sehrálo dohledání grafik ke všem uzavřeným figurálním výjeům v místnosti díky intenzivní badatelské činnosti všech zúčastněných osob.

8 Seznam literatury a pramenů

8.1 Seznam literatury

- HOŠEK, Jiří; MUK, Jan. *Omítky historických staveb*. Praha: SPN, 1989.
- RAVIK, Slavomír. *Biblické příběhy*. Praha: Levné knihy KMa, 2006.
- MORA, Paolo; MORA, Laura; PHILIPPOT, Paul. *Conservation of Wall Paintings*. London: ICCROM, 1984.
- SLÁNSKÝ, Bohuslav. *Technika malby I a II*. Praha: Paseka, 2003.
- VANĚČEK, Ivan. *Nástěnné malby*. Praha: STOP, 2000.
- ZELINGER, Jiří; kol. *Chemie v práci konzervátora a restaurátora*. Praha: Academia, 1987.
- ŠIMŮNKOVÁ, Eva a Tatjana BAYEROVÁ. *Pigmenty*. 3., upr. vyd. Praha: Společnost pro technologie ochrany památek - STOP, 2014.
- ŠKABRADA, Jiří; *konstrukce historických staveb*. Praha: Agro, 2003.
- SEDLÁŘ, Jaroslav; SEDLÁŘOVÁ, Jitka. *Slavonice*. Praha: Odeon, 1973.
- RADOVÁ, Milada; RADA, Oldřich. *Kniha o sklípkových klenbách*. Praha: Jalna, 1998.
- BERGMANN, Egbert, Haverkamp. *Fifteen - to Eighteenth-century European Drawing in the Robert Lehmann Collection*. New York, N.Y.: Metropolitan Museum of Art, 1999.
- *Rekonstrukce historických měst: [sborník prací Státního ústavu pro rekonstrukci památkových měst a objektů v letech 1949-1954]*. Praha: Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů, 1956. Publikace Státního ústavu pro rekonstrukci památkových měst a objektů.

8.2 Seznam pramenů

- BAYER, Karol. Laboratorní protokol: *Analýza omítky a povrchových úprav vzorků z měšťanského domu na náměstí Míru čp. 480 ve Slavonicích*. Litomyšl: Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice, 2020,
- BERANOVÁ, Anežka; WAISSEROVÁ, Jana; WICHTERLOVÁ, Zuzana. Dokumentace restaurátorského průzkumu: *Průzkum nástěnných maleb v 1. patře, nám. Míru čp. 480*. České Budějovice: NPÚ ÚOP České Budějovice, 2018.
- MASTNÁ, Naděžda. Bakalářská diplomová práce: *Slavonické měšťanské domy ze stavební huti Leopolda Esteraichera a jejich současný stav*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2008.
- MÍCHALOVÁ, Zdena. *Diplomová práce: Renesanční/reformační nástěnné malby ve Slavonicích*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2010.
- MÍCHALOVÁ, Zdena. *Marginální poznámka o muži, který si ukazuje na oko a na ucho*. In: *Gesta v umění*. Brno, 2018.
- archiv Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích.
- městský archiv ve Slavonicích
- Národní archiv - Sběrka map a plánů, Praha

Internetové zdroje

- <https://www.britishmuseum.org>
- <http://nahlizenidokn.cuzk.cz/>
- <https://muni.academia.edu>
- <http://www.veduty.cz/veduty>

9 Fotografická a obrazová dokumentace

Seznam obrázků

- Obr. 01: Grafické vyznačení restaurovaného úseku (restaurovaný úsek je vyznačen barevně, úsek určený pro praktickou část bakalářské práce je označený červeným rámečkem). Stav před restaurováním. 5
- Obr. 02: Lokace místnosti na půdorysu 1. patra měšťanského domu čp 480 (dříve čp. 46) ve Slavonicích, měřítko 1:100. Plánová dokumentace, Svoboda, 2001 (NPÚ ÚOP v Českých Budějovicích, signatura: PD 6116) 7
- Obr. 03: Polohaměšťanského domu čp 480 (dříve čp. 46) ve Slavonicích nakatastrální mapě Nahlížení dokastrunemovitostí [online]. [cit. 21.03.2020]. Dostupné z: <http://nahlizeni.dokn.cuzk.cz/> 7
- Obr. 04: Grafické vyznačení restaurovaného úseku určeného pro bakalářskou práci (restaurovaný úsek je vyznačen barevně). Stav před restaurováním. 39
- Obr. 05: Historická fotografie domu čp. 480 před renovací fasády a dostavěním atikového štítu (1980). Zdroj: archiv NPÚ ÚOP České Budějovice. 40
- Obr. 06: Dům čp. 480. Současný stav fasády 40
- Obr. 07: Historická fotografie 1980. Oblast kolem zazděného portálu na západní stěně s částí restaurovaného výjevu v levém horním rohu. Lze pozorovat velký rozsah tzv. peků, nízkou míru dochování originální malby a odhalené zazdívký po renesančním trámovém stropu a původně průchozím prtálu spojující dvě místnosti. 41
- Obr. 08: Výřez z veduty z roku 1729. Červenou šipkou je vyznačeno průčelí domu čp. 480 ve Slavonicích. Modrou šipkou je vyznačeno průčelí vedlejšího domu, které posloužilo pravděpodobně jako předloha novodobé rekonstrukce atikového štítu. Zdroj: Ing. Jiří Bláha, Ph.D., dostupné z: <http://www.veduty.cz/veduty> 42
- Obr. 09: První záznam o objevu nástěnných maleb v 1. patře domu čp. 480 ve Slavonicích. NPÚ ÚOP České Budějovice, 1964. 42
- Obr. 10: Grafické znázornění velkoplošných tmelů na jižní stěně místnosti zdůrazňuje posun zdiva v zazděných nikách piliřového systému. Zdroj: Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v 1. patře, nám. Míru čp. 480, 2018. 43
- Obr. 11: Poloklenutá nika v místě původního úžlabí gotického krovu. Jihozápadní kout místnosti. 43
- Obr. 12: Půdorys prvního patra s místnostmi s malbami ukazuje členění místnosti a plánovanou úpravu. Adaptace čp. 46 ve Slavonicích, Domovní správa Slavonice, A. Mach, J. Hrba, J. Procházka, 1950 (archív MU Slavonice, dostupné i v archivu NPU - signatura: PD 10087). 44
- Obr. 13: Strana z fotografické dokumentace z roku 1992. Západní stěna s restaurovaným výjevem, stav před restaurováním a po vytmelení. NOVOTNÝ, Petr; NOVOTNÝ, Josef. Restaurátorská dokumentace: Malba v 1. patře domu. NPÚ ÚOP České Budějovice, 1992. 45
- Obr. 14: Sonda do podlahy ze 70. let 20. století odhaluje původní úroveň podlahy, která mohla být cca o 5 cm níže a zbytek shozeného rákosového stropu. 46
- Obr. 15: Cihelné základy topného tělesa. Pravděpodobně základy původně barokních kachlových kamen. Archeologický průzkum po odstranění podlahy, červenec 2020. Autor fotografie: Mgr. Jan Kocina 46
- Obr. 16: Datace nalezených novin po odstranění dřevěného vnitřního ostění oken. 47
- Obr. 17: Místo nálezu dobových novin v dozdivce okenního parapetu. 47
- Obr. 18: Výjev ze sgrafit nacházejících se v domě čp. 479 ve Slavonicích. 48
- Obr. 19: Grafická předloha, dřevoryt 10,6 × 13,9 cm. Autor Hans Brosamer, datace 1520-1554. Dostupné z: https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1927-0210-8 [online]. [cit. 08.05.2020]. ©The Trustees of the British Museum 48
- Obr. 20: Levá část západní stěny s restaurovaným výjevem v pravém horním rohu. Stav před restaurováním. 49
- Obr. 21: Restaurovaný výjev na západní stěně v pořadí druhý zleva v rozptýleném denním světle. Stav před restaurováním. 50
- Obr. 22: Skupina postav, pravděpodobně apoštolové s Ježíšem v levém dolním rohu výjevu v rozptýleném denním světle. Stav před restaurováním. 51
- Obr. 23: Skupina postav, pravděpodobně majitel vinice s dělníky v pravé části výjevu v rozptýleném denním světle. Stav před restaurováním. 51
- Obr. 24: Dělníci pracující na vinici v pozadí. Levá horní část výjevu v rozptýleném denním světle. Stav před restaurováním. 52
- Obr. 25: Detaily nalezených fragmentů modrého pigmentu v oblasti vpadlých polí architektury v pozadí, pravděpodobně nepřeměněného azuritu. 53

- Obr. 26: Detaily nalezených fragmentů modrého pigmentu v oblasti oblohy v pozadí, pravděpodobně nepřeměněného azuritu. 53
- Obr. 27: Esteticky nevyhovující čárková retuš na tmelu zasahující i do originálu. 54
- Obr. 28: Lokální nevyhovující retuš s výrazným stékancem na vypraskaném druhotném tmelu. 54
- Obr. 29: Nevhodně pojatý tmel nápodobivou retuší v oblasti skupiny postav uprostřed výjevu. Stav v průběhu odstraňování druhotný tmelů. 55
- Obr. 30: Detail ruky dokumentuje původní techniku vrstvení barev. Poukazuje na chybějící secco doplňky. Podkresba šedou linií zasahuje pod červenou základovou plochu pozadí v iluzivní architektuře (originální červená vrstva je narušena tmelem pojatým čárkovou retuší). Místy lze pozorovat i rozkresbu grafitovou tuhou. 55
- Obr. 32: Pravá část západní stěny v rozptýleném denním světle. Stav před restaurováním. 56
- Obr. 31: Pravá část západní stěny v UV záření. Stav před restaurováním. Žlutozelenou luminiscenci vykazuje druhotná retuš. Důkaz použití různých technologických postupů při restaurování a rozdělení na jednotlivé segmenty. 56
- Obr. 33: Přidělený výjev na západní stěně v rozptýleném denním světle. Stav před restaurováním. 57
- Obr. 34: Přidělený výjev na západní stěně v UV záření. Stav před restaurováním. Výraznější luminiscenci vykazuje druhotná retuš převážně v oblastech novodobých tmelů. 57
- Obr. 35: Část drapérie jedné z postav v popředí v rozptýleném denním světle. 58
- Obr. 36: Část drapérie jedné z postav v popředí v ostrém bočním nasvícení. Ostré světlo zvýrazňuje esteticky nevyhovující druhotné tmely. 58
- Obr. 37: Detail poškození rozvětvenou prasklinou v rozptýleném umělém nasvícení. Levá horní část výjevu. Stav před restaurováním. 59
- Obr. 38: Detail poškození rozvětvenou prasklinou v ostrém umělém bočním světle. Levá horní část výjevu. Stav před restaurováním. 59
- Obr. 39: Poškození v umělém ostrém bočním nasvícení. Ocelová traverza zapuštěná do západní stěny. V cementovém obtmelu je patrný otisk již odstraněného dřevěného bednění. 60
- Obr. 40: Částečně odkrytý fragment původní malby v pravém horním rohu výjevu. Stav před restaurováním. 60
- Obr. 41: Při ostrém bočním nasvícení malba vykazovala lesklý povrch. Stav před restaurováním. 61
- Obr. 42: Ostré boční nasvícení zvýraznilo druhotné poškození malby grafity. Oblast mezi skupinou postav nalevo a iluzivní architekturou napravo. Stav před restaurováním. 61
- Obr. 43: Zkoušky čištění druhotných retuší z předchozího restaurování na tmelu v oblasti okrového kopce v pozadí. Dočištěno díky mechanickému namáhání vrstvy. Stav před restaurováním. 62
- Obr. 44: Zkoušky čištění druhotných retuší z druhotného tmelu s neuspokojivým výsledkem. K odstranění došlo díky mechanickému namáhání vrstvy. Tmel v oblasti červeného rámu. Stav před restaurováním. 62
- Obr. 45: Zkoušky čištění, tmely v oblasti vegetace v levém horním rohu restaurovaného výjevu. Líh byl použit na redukování retuší v oblasti originální malby. Stav před restaurováním. 63
- Obr. 46: Zkoušky čištění retuší na originálu v oblasti šedého pláště v levém dolním rohu výjevu. Tento prostředek byl příliš silný, proto nebyl použit na odstranění retuší z originální malby. Stav před restaurováním. 63
- Obr. 47: Redukce druhotných vápenných a cementových tmelů pod úroveň originální omítky pomocí brusných kamenů. 64
- Obr. 48: Odstraňování zbytků druhotných tmelů pomocí pneumatické gravírovacího pera Gison. 64
- Obr. 49: Odsekávání nepůvodní cementové omítky na cihelnou dozdvítku pomocí pneumatického dláta (snímek pochází z jiného úseku). 65
- Obr. 50: Zbroušená cementová nepůvodní jádrová omítka se zarovnanou nepůvodní cihelnou zazdvítkou pomocí pneumatického dláta. 65
- Obr. 51: Předěl dvou odlišných jádrových cementových omítek z předchozího restaurování vyznačený červenou linkou. Vypraskaná přepojená jádrová omítka vlevo a soudržná zbroušená jádrová omítka vpravo. 66
- Obr. 52: Oddělování ponechaného zbroušeného cementového nepůvodního jádra od původních omítkových vrstev pomocí pneumatického gravírovacího pera Gison. 66
- Obr. 54: Stav po odstranění druhotných tmelů v místě spáry ve zdivu. 67
- Obr. 53: Odhalená původní omítka s karbonátovými částicemi. Stav v průběhu odstraňování druhotných tmelů. 67
- Obr. 55: Uvolněný fragment původní omítky s originální barevnou vrstvou. Rozhraní velkoplošného tmelu a originální malby nad prostředním sloupem iluzivní architektury. Stav v průběhu restaurování. 68
- Obr. 56: Přelep provedený třemi vrstvami japonského papíru pomocí 5% (hm.) hydroxypropylcelulosity. Totéž místo jako na předchozím snímku. Stav v průběhu restaurování. 68

- Obr. 57: Odhalený fragment s pravděpodobně původní barevností pigmentu. Oblast červeného pláště postavy v centru výjevu. Stav v průběhu restaurování. 69
- Obr. 58: Původní omítkové vrstvy s fragmentálně dochovanou originální barevnou vrstvou. Je možné pozorovat fragmenty oranžové linie naznačující konec šedého pláště postavy Ježíše Krista. Oblast v levé dolní části výjevu. Stav v průběhu odstraňování druhotných tmelů. 69
- Obr. 59: Odstraňování tmelů překrývajících originální malbu a dočišťování od zbytků pravděpodobně vápenného nátěru. Oblast na rozhraní velkoplošného tmelu a originální malby fragment hlavičky pravého sloupu iluzivní architektury. Stav před dočištěními. 70
- Obr. 60: Restaurovaný výjev na západní stěně v pořadí druhý zleva v rozptýleném denním světle. Stav po odstranění druhotných tmelů. 71
- Obr. 61: Restaurovaný výjev na západní stěně v pořadí druhý zleva v rozptýleném denním světle. Stav po vytmelení a nanesení podkladového nátěru. 72
- Obr. 62: Průběh návrhu rekonstrukcí na průhledných fóliích na úseku určeném pro bakalářskou práci. Originální malba byla vytažena černou linií a rekonstrukce byla provedena červenou linií na další vrstvu fólie. 73
- Obr. 63: Restaurovaný výjev s vyretušovaným úsekem pro praktickou část bakalářské práce. Západní stěna v pořadí druhý výjev zleva v rozptýleném denním světle. Stav v průběhu retuší. 74
- Obr. 64: Úsek určený pro bakalářskou práci před restaurováním. 75
- Obr. 65: Úsek určený pro bakalářskou práci po restaurování. 75
- Obr. 66: Detail rekonstruovaného obličeje majitele vinice. Stav po restaurování. 76
- Obr. 67: Detail rekonstrukce nohou majitele vinice. Stav po restaurování. 76
- Obr. 68: Rekonstrukce vpadlého pole iluzivní architektury a doplnění červeného pláště lokální retuší s potlačenou intenzitou. Stav po restaurování. 77
- Obr. 69: Detail skupiny postav hovořící s majitelem vinice. Stav po restaurování. 77
- Obr. 70: Sekvence fotografií. Zapojení originálního fragmentu ve velkoplošném tmelu v pravém horním rohu neutrální retuší. Stav před restaurováním, po odstranění vápenného tmelu a redukování cementového jádra a závěrečná retuš. 78
- Obr. 71: Sekvence fotografií dokumentuje průběh restaurování figurálního výjevu. Stav před restaurováním, stav po vytmelení 79
- Obr. 72: Sekvence fotografií. Detail rekonstruovaného obličeje majitele vinice. Stav před restaurováním, po odstranění a zredukování tmelů a stav po závěrečné retuši. 80

Obr. 04: Grafické vyznačení restaurovaného úseku určeného pro bakalářskou práci (restaurovaný úsek je vyznačen barevně). Stav před restaurováním.

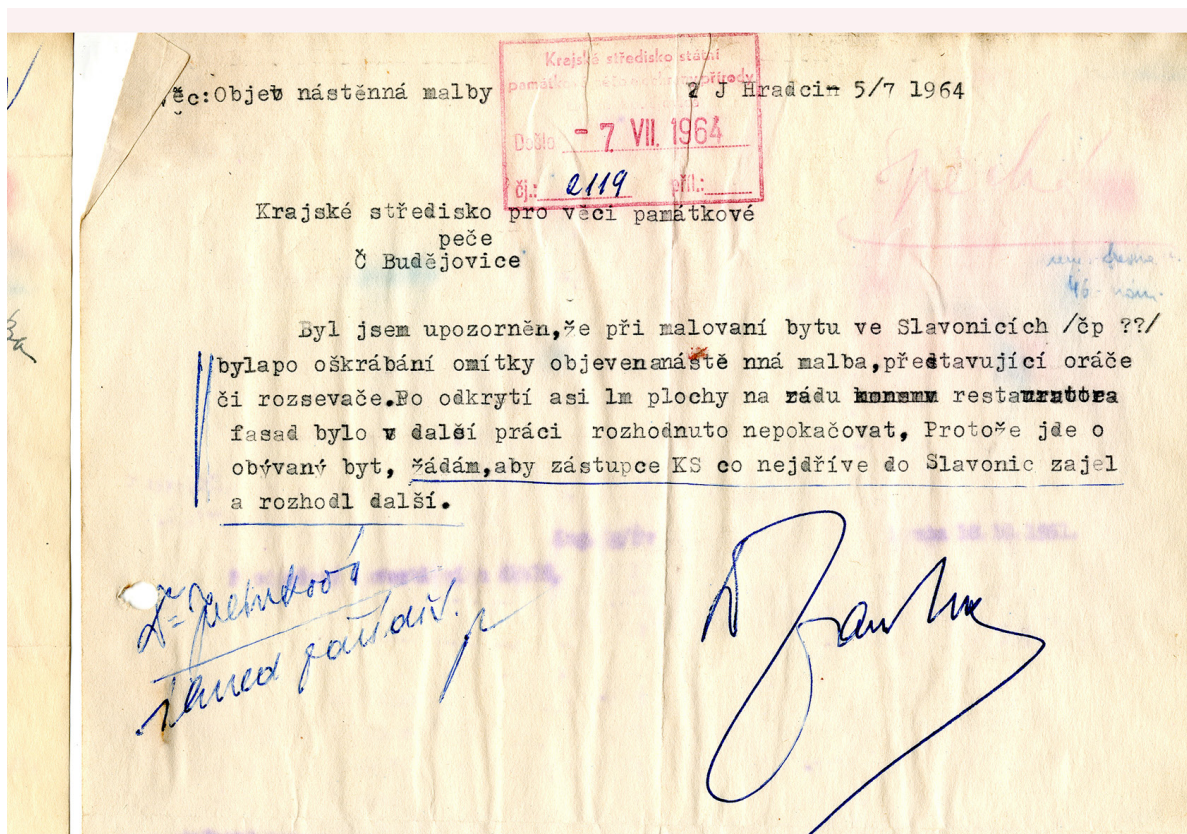
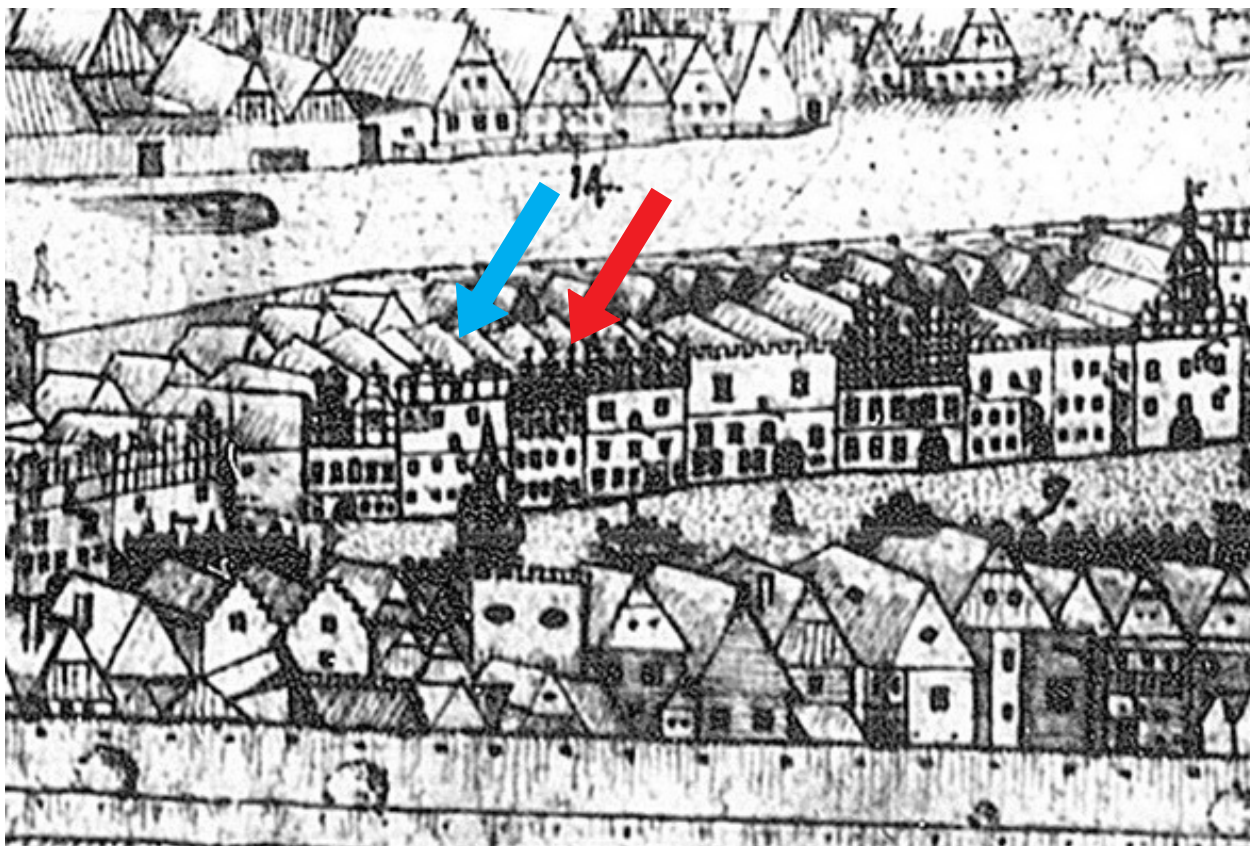
Obr. 05: Historická fotografie domu čp. 480 před renovací fasády a dostavěním atikového štítu (1980). Zdroj: archiv NPÚ ÚOP České Budějovice.

Obr. 06: Dům čp. 480. Současný stav fasády

Obr. 07: Historická fotografie 1980. Oblast kolem zazděného portálu na západní stěně s částí restaurovaného výjevu v levém horním rohu. Lze pozorovat velký rozsah tzv. peků, nízkou míru dochování originální malby a odhalené zadrživky po renesančním trámovém stropu a původně průchozím portálu spojující dvě místnosti.

Obr. 08: Výřez z veduty z roku 1729. Červenou šipkou je vyznačeno průčelí domu čp. 480 ve Slavonicích. Modrou šipkou je vyznačeno průčelí vedlejšího domu, které posloužilo pravděpodobně jako předloha novodobé rekonstrukce atikového štítu. Zdroj: Ing. Jiří Bláha, Ph.D., dostupné z: <http://www.veduty.cz/veduty>

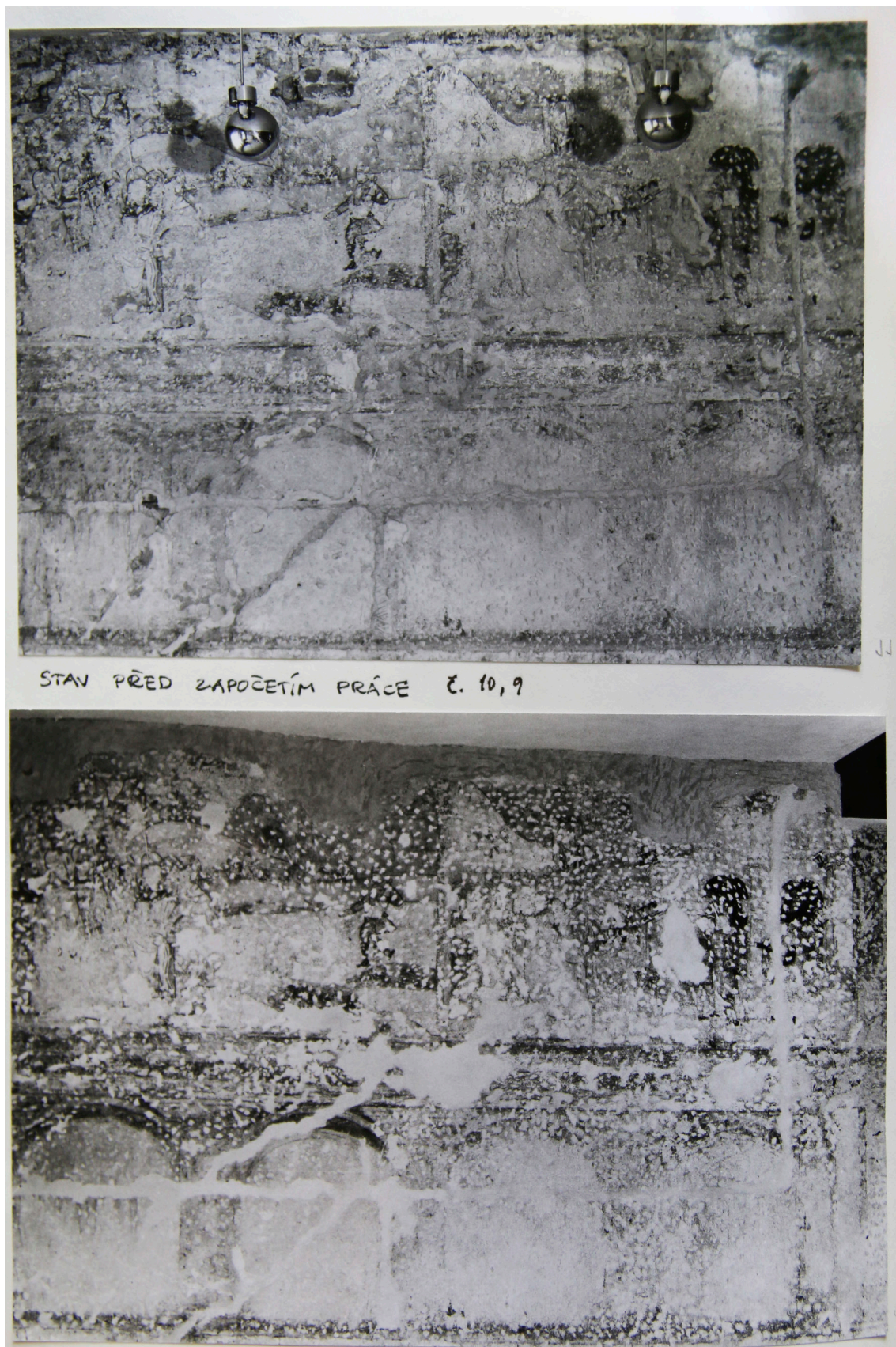
Obr. 09: První záznam o objevu nástěnných maleb v 1. patře domu čp. 480 ve Slavonicích. NPÚ ÚOP České Budějovice, 1964.

Obr. 10: Grafické znázornění velkoplošných tmelů na jižní stěně místnosti zdůrazňuje posun zdiva v zazděných nikách pilířového systému. Zdroj: Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v 1. patře, nám. Míru čp. 480, 2018.

Obr. 11: Poloklenutá nika v místě původního úžlabí gotického krovu. Jihozápadní kout místnosti.

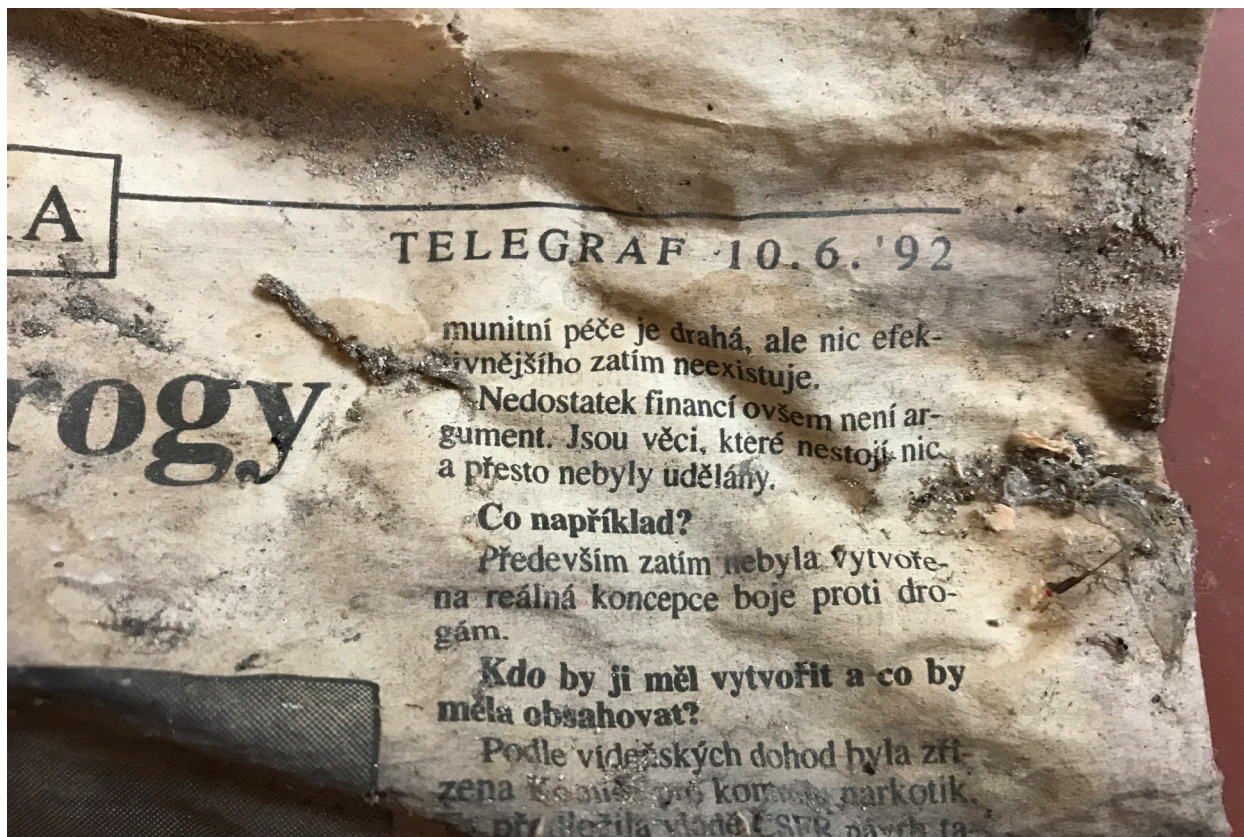

Obr. 13: Strana z fotografické dokumentace z roku 1992. Západní stěna s restaurovaným výjevem, stav před restaurováním a po vytmelení. NOVOTNÝ, Petr; NOVOTNÝ, Josef. Restaurátorská dokumentace: *Malba v 1. patře domu. NPÚ ÚOP České Budějovice*, 1992.

Obr. 14: Sonda do podlahy ze 70. let 20. století odhaluje původní úroveň podlahy, která mohla být cca o 5 cm níže a zbytek shozeného rákosového stropu.

Obr. 15: Cihelné základy topného tělesa. Pravděpodobně základy původně barokních kachlových kamen. Archeologický průzkum po odstranění podlahy, červenec 2020. Autor fotografie: Mgr. Jan Kocina

Obr. 16: Datace nalezených novin po odstranění dřevěného vnitřního ostění oken.

Obr. 17: Místo nálezu dobových novin v dozdivce okenního parapetu.

Obr. 18: Výjev ze sgrafit nacházejících se v domě čp. 479 ve Slavonicích.

Obr. 19: Grafická předloha, dřevoryt 10,6 × 13,9 cm. Autor Hans Brosamer, datace 1520-1554. Dostupné z: https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1927-0210-8 [online]. [cit. 08.05.2020]. © The Trustees of the British Museum

Obr. 20:
Levá část
západní stěny
s restaurovaným
výjevem v pravém
horním rohu.
Stav před
restaurováním.

Obr. 21:
Restaurovaný
výlev na západní
stěně v pořadí
druhý zleva
v rozptýleném
denním světle.
Stav před
restaurováním.

Obr. 22: Skupina postav, pravděpodobně apoštolové s Ježíšem v levém dolním rohu výjevu v rozptýleném denním světle. Stav před restaurováním.

Obr. 23: Skupina postav, pravděpodobně majitel vinice s dělníky v pravé části výjevu v rozptýleném denním světle. Stav před restaurováním.

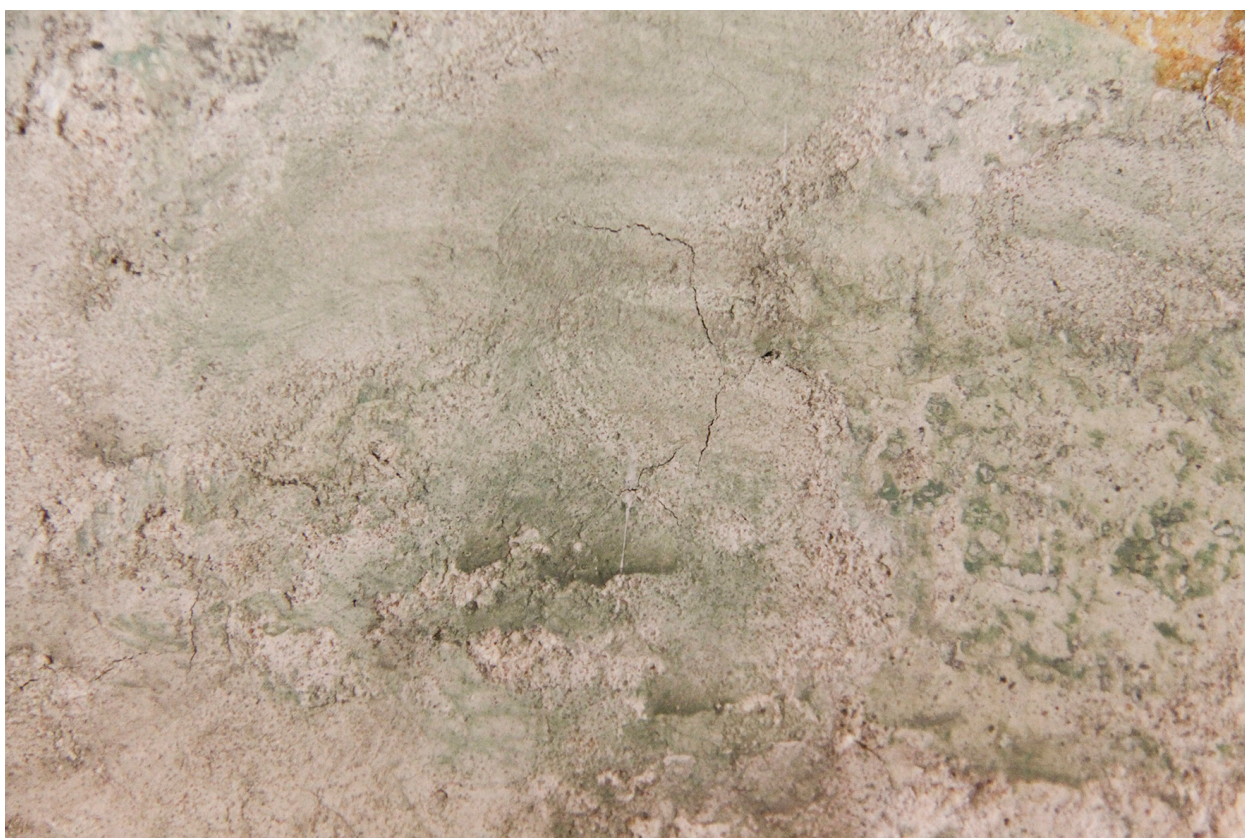

Obr. 24: Dělníci pracující na vinici v pozadí. Levá horní část výjevu v rozptýleném denním světle. Stav před restaurováním.

Obr. 25: Detaily nalezených fragmentů modrého pigmentu v oblasti vpadlých polí architektury v pozadí, pravděpodobně nepřeměněného azuritu.

Obr. 26: Detaily nalezených fragmentů modrého pigmentu v oblasti oblohy v pozadí, pravděpodobně nepřeměněného azuritu.

Obr. 27: Esteticky nevhovující čárková retuš na tmelu zasahující i do originálu.

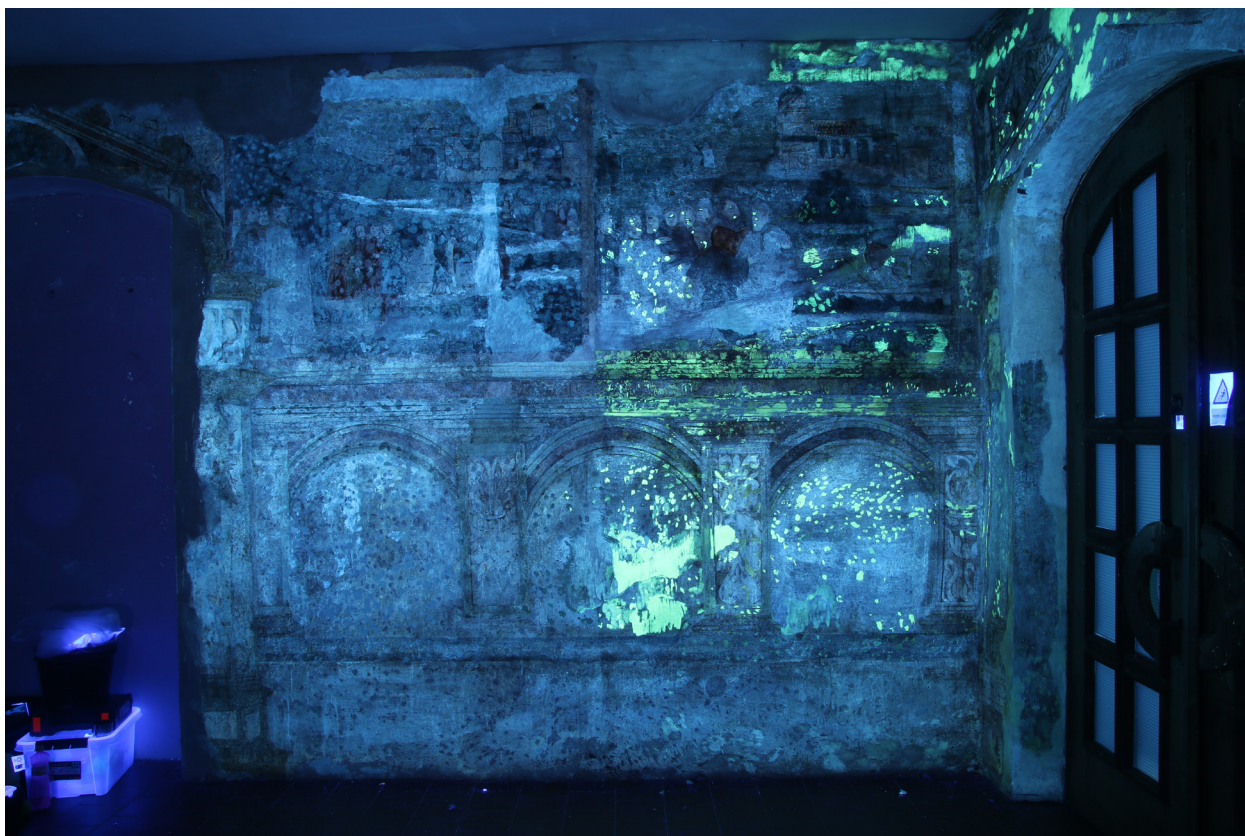
Obr. 28: Lokální nevhovující retuš s výrazným stékancem na vypraskaném druhotném tmelu.

Obr. 29: Nevhodně pojatý tmel nápodobivou retuší v oblasti skupiny postav uprostřed výjevu. Stav v průběhu odstraňování druhotný tmelů.

Obr. 30: Detail ruky dokumentuje původní techniku vrstvení barev. Poukazuje na chybějící *secco* doplňky. Podkresba šedou linií zasahuje pod červenou základovou plochu pozadí v iluzivní architektuře (originální červená vrstva je narušena tmelem pojatým čárkovou retuší). Místo lze pozorovat i rozkresbu grafitovou tuhou.

Obr. 32: Pravá část západní stěny v rozptýleném denním světle. Stav před restaurováním.

Obr. 31: Pravá část západní stěny v UV záření. Stav před restaurováním. Žlutozelenou luminiscenci vykazují druhotná retuš. Důkaz použití různých technologických postupů při restaurování a rozdělení na jednotlivé segmenty.

Obr. 33: Přidělený výjev na západní stěně v rozptýleném denním světle. Stav před restaurováním.

Obr. 34: Přidělený výjev na západní stěně v UV záření. Stav před restaurováním. Výraznější luminescenci vykazuje druhotná retuš převážně v oblastech novodobých tmelů.

Obr. 35: Část drapérie jedné z postav v popředí v rozptýleném denním světle.

Obr. 36: Část drapérie jedné z postav v popředí v ostrém bočním nasvícení. Ostré světlo zvýrazňuje esteticky nevyhovující druhotné tmely.

Obr. 37: Detail poškození rozvětvenou prasklinou v rozptýleném umělém nasvícení. Levá horní část výjevu. Stav před restaurováním.

Obr. 38: Detail poškození rozvětvenou prasklinou v ostrém umělém bočním světle. Levá horní část výjevu. Stav před restaurováním.

Obr. 39: Poškození v umělém ostrém bočním nasvícení. Ocelová traverza zapuštěná do západní stěny. V cementovém obtmelu je patrný otisk již odstraněného dřevěného bednění.

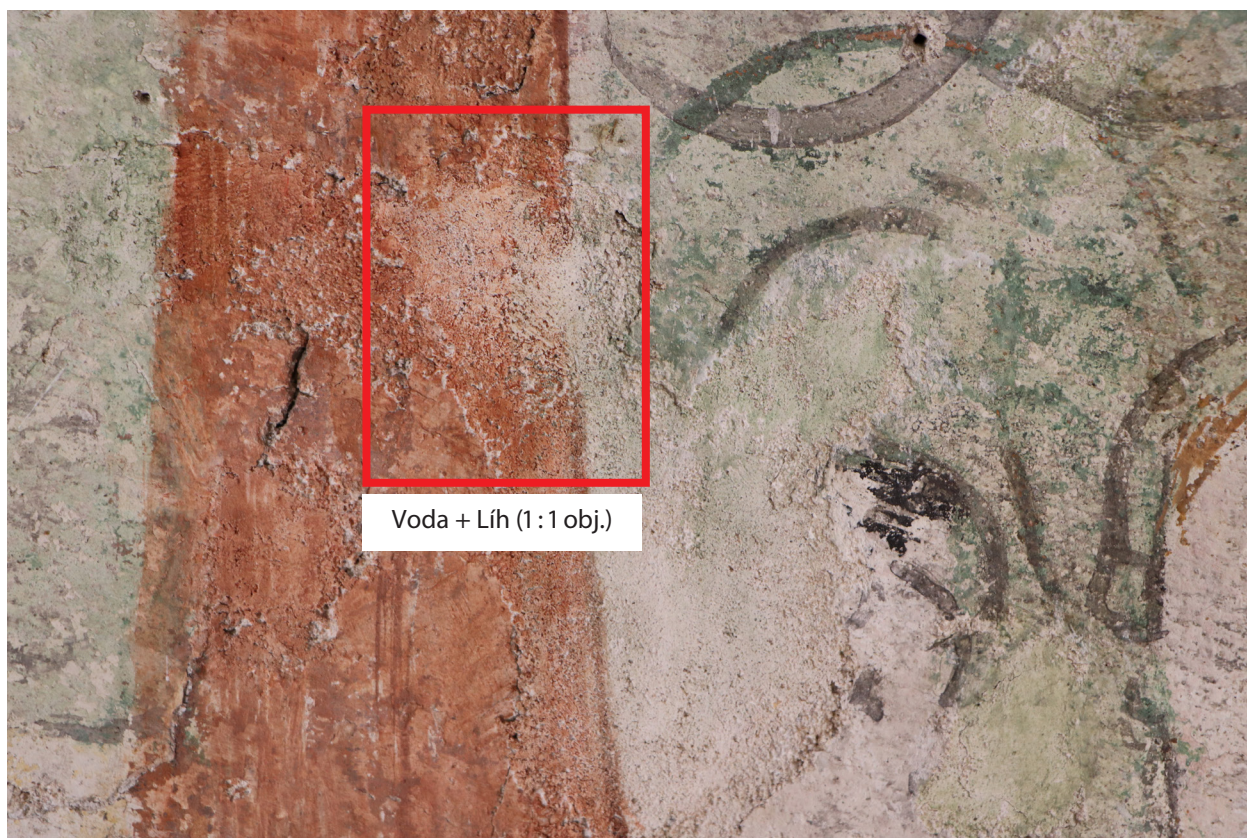
Obr. 40: Částečně odkrytý fragment původní malby v pravém horním rohu výjevu. Stav před restaurováním.

Obr. 41:
Při ostrém
bočním nasvícení
malba vykazovala
lesklý povrch.
Stav před
restaurováním.

Obr. 42:
Ostré boční
nasvícení
zvýraznilo
druhotné
poškození
malby grafity.
Oblast mezi
skupinou postav
nalevo a iluzivní
architekturou
napravo.
Stav před
restaurováním.

Obr. 43: Zkoušky čištění druhotných retuší z předchozího restaurování na tmelu v oblasti okrového kopce v pozadí. Dočištěno díky mechanickému namáhání vrstvy. Stav před restaurováním.

Obr. 44: Zkoušky čištění druhotných retuší z druhotného tmelu s neuspokojivým výsledkem. K odstranění došlo díky mechanickému namáhání vrstvy. Tmel v oblasti červeného rámu. Stav před restaurováním.

Obr. 45: Zkoušky čištění, tmely v oblasti vegetace v levém horním rohu restaurovaného výjevu. Lih byl použit na redukování retuší v oblasti originální malby. Stav před restaurováním.

Obr. 46: Zkoušky čištění retuší na originálu v oblasti šedého pláště v levém dolním rohu výjevu. Tento prostředek byl příliš silný, proto nebyl použit na odstranění retuší z originální malby. Stav před restaurováním.

Obr. 47:
Redukce
druhotných
vápenných
a cementových
tmelů pod úroveň
originální omítky
pomocí brusných
kamenů.

Obr. 48:
Odstraňování
zbytků
druhotných
tmelů pomocí
pneumatické
gravirovacího
pera Gison.

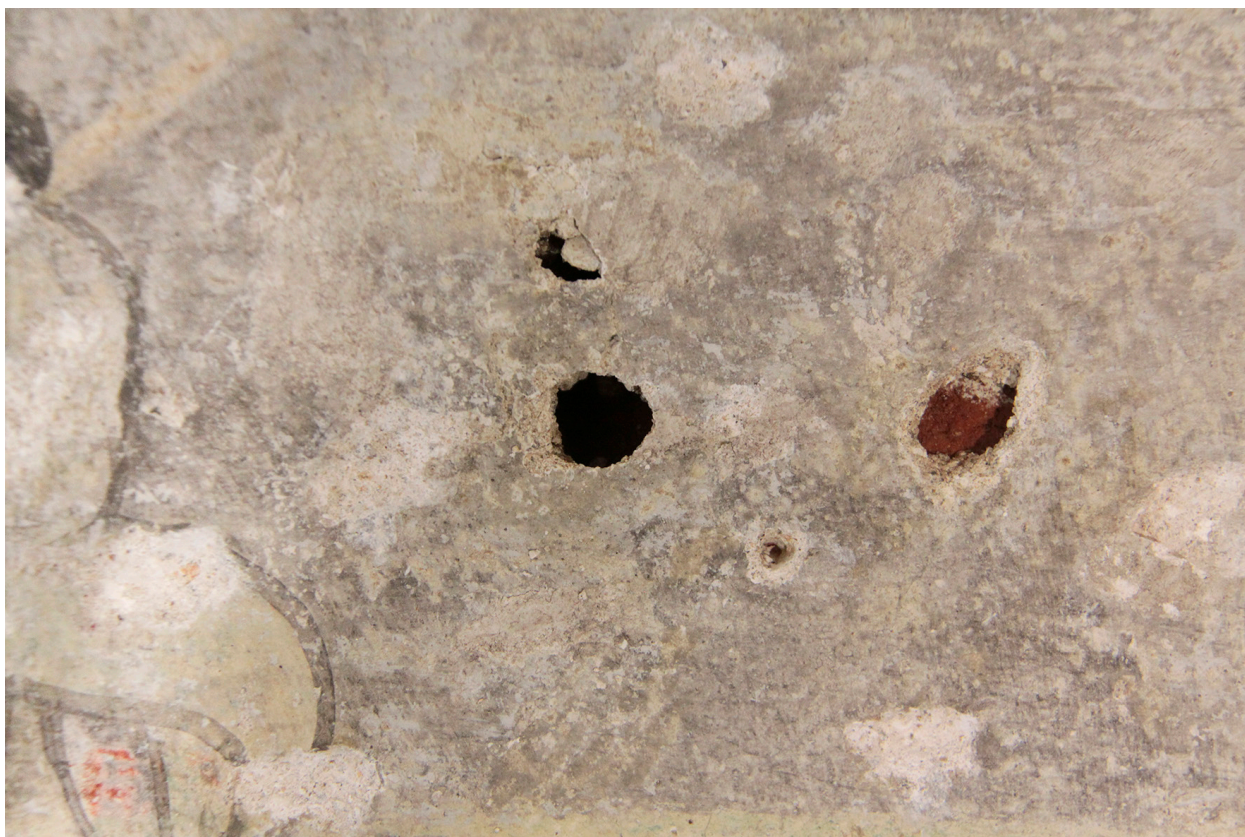
Obr. 49: Odsekávání nepůvodní cementové omítky na cihelnou dozdivku pomocí pneumatického dláta (snímek pochází z jiného úseku).

Obr. 50: Zbroušená cementová nepůvodní jádrová omítka se zarovnanou nepůvodní cihelnou zadržkou pomocí pneumatického dláta.

Obr. 51: Předěl dvou odlišných jádrových cementových omítek z předchozího restaurování vyznačený červenou linkou. Vypraskaná přepojená jádrová omítka vlevo a soudržná zbroušená jádrová omítka vpravo.

Obr. 52: Oddělování ponechaného zbroušeného cementového nepůvodního jádra od původních omítkových vrstev pomocí pneumatického gravírovacího pera *Gison*.

Obr. 54: Stav po odstranění druhotných tmelů v místě spáry ve zdivu.

Obr. 53: Odhalená původní omítka s karbonátovými částicemi. Stav v průběhu odstraňování druhotných tmelů.

Obr. 55: Uvolněný fragment původní omítky s originální barevnou vrstvou. Rozhraní velkoplošného tmelu a originální malby nad prostředním sloupem iluzivní architektury. Stav v průběhu restaurování.

Obr. 56: Přelep provedený třemi vrstvami japonského papíru pomocí 5% (hm.) hydroxypropylcelulosy. Totéž místo jako na předchozím snímku. Stav v průběhu restaurování.

Obr. 57: Odhalený fragment s pravděpodobně původní barevností pigmentu. Oblast červeného pláště postavy v centru výjevu. Stav v průběhu restaurování.

Obr. 58: Původní omítkové vrstvy s fragmentálně dochovanou originální barevnou vrstvou. Je možné pozorovat fragmenty oranžové linie naznačující konec šedého pláště postavy Ježíše Krista. Oblast v levé dolní části výjevu. Stav v průběhu odstraňování druhotných tmelů.

Obr. 59: Odstraňování tmelů překrývajících originální malbu a dočišťování od zbytků pravděpodobně vápenného nátěru. Oblast na rozhraní velkoplošného tmelu a originální malby fragment hlavičky pravého sloupu iluzivní architektury. Stav před dočištěními.

Obr. 60: Restaurovaný výjev na západní stěně v pořadí druhý zleva v rozptýleném denním světle. Stav po odstranění druhotných tmelů.

Obr. 61: Restaurovaný výjev na západní stěně v pořadí druhý zleva v rozptýleném denním světle. Stav po výtmelení a nanesení podkladového nátěru.

Obr. 62: Průběh návrhu rekonstrukci na průhledných fóliích na úseku určeném pro bakalářskou práci. Originální malba byla vytažena černou linií a rekonstrukce byla provedena červenou linií na další vrstvu fólie.

Obr. 63: Restaurovaný výjev s vyretušovaným úsekem pro praktickou část bakalářské práce. Západní stěna v pořadí druhý výjev zleva v rozptýleném denním světle. Stav v průběhu retuší.

Obr. 64: Úsek určený pro bakalářskou práci před restaurováním.

Obr. 65: Úsek určený pro bakalářskou práci po restaurování.

Obr. 66: Detail rekonstruovaného obličje majitele vinice. Stav po restaurování.

Obr. 67: Detail rekonstrukce nohou majitele vinice. Stav po restaurování.

Obr. 68: Rekonstrukce vpadlého pole iluzivní architektury a doplnění červeného pláště lokální retuší s potlačenou intenzitou. Stav po restaurování.

Obr. 69: Detail skupiny postav hovořící s majitelem vinice. Stav po restaurování.

Obr. 70: Sekvence fotografií. Zapojení originálního fragmentu ve velkoplošném tmelu v pravém horním rohu neutrální retuší. Stav před restaurováním, po odstranění vápenného tmelu a redukování cementového jádra a závěrečná retuš.

Obr. 71: Sekvence fotografií dokumentuje průběh restaurování figurálního výjevu. Stav před restaurováním, stav po vytmelení

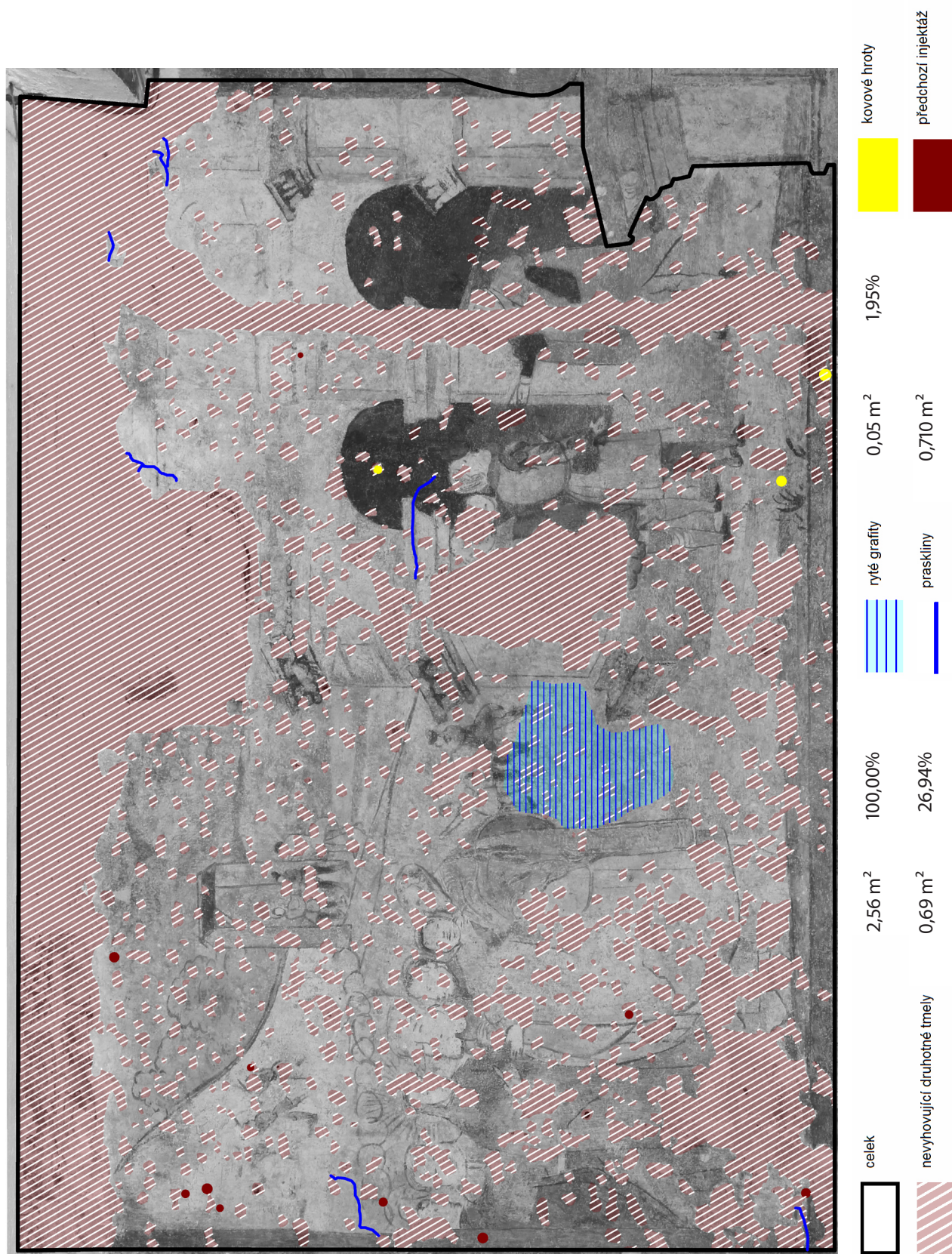
Obr. 72: Sekvence fotografií. Detail rekonstruovaného obličeje majitele vinice. Stav před restaurováním, po odstranění a zredukování tmelů a stav po závěrečné retuši.

10 Grafická příloha

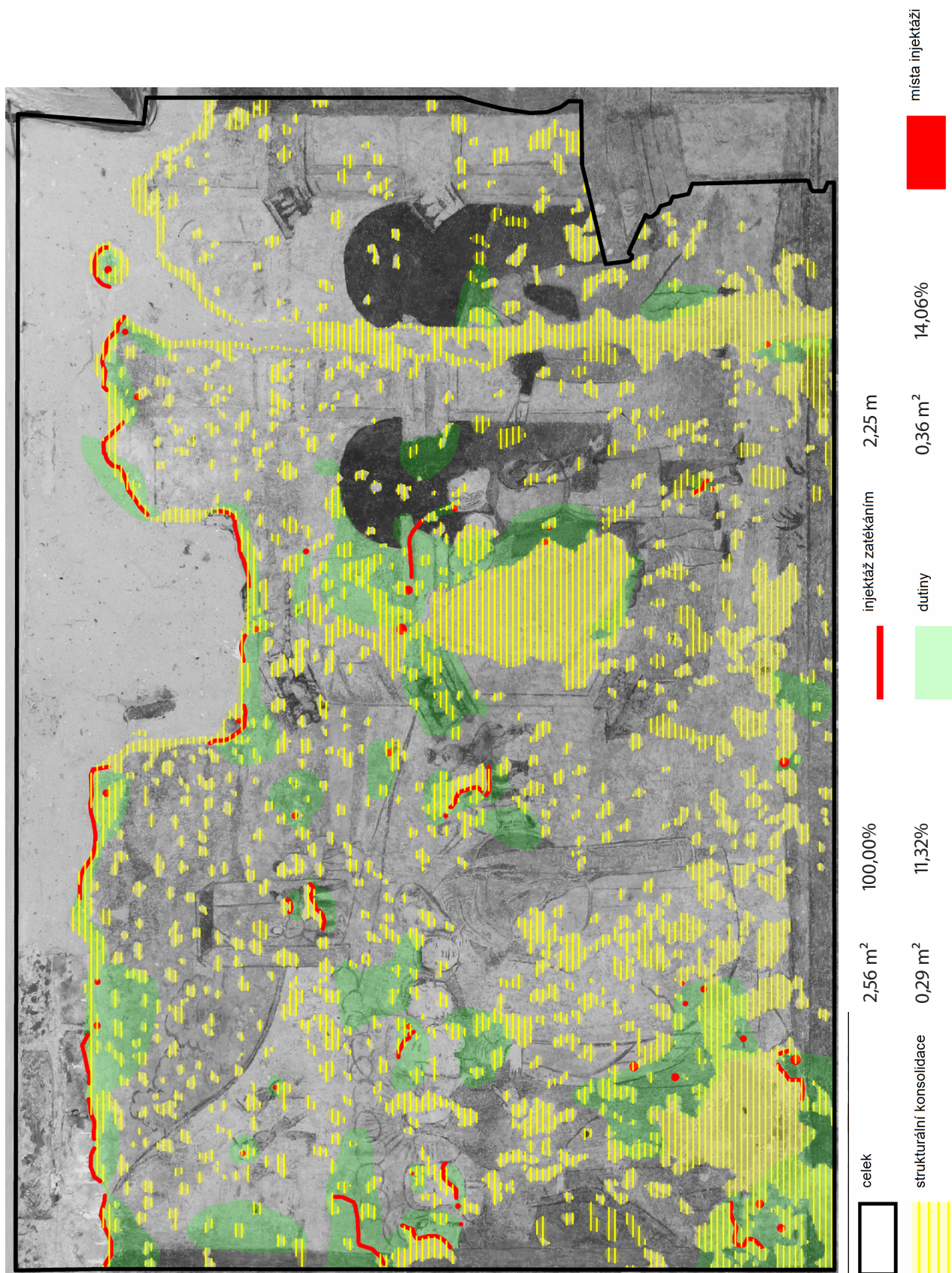
Seznam grafických příloh

1. Zákresy poškození a druhotných zásahů
2. Vlastní zásah: zakres dutin a hloubkové a strukturální konsolidace
3. Vlastní zásah: zakres nových tmelů a retuše

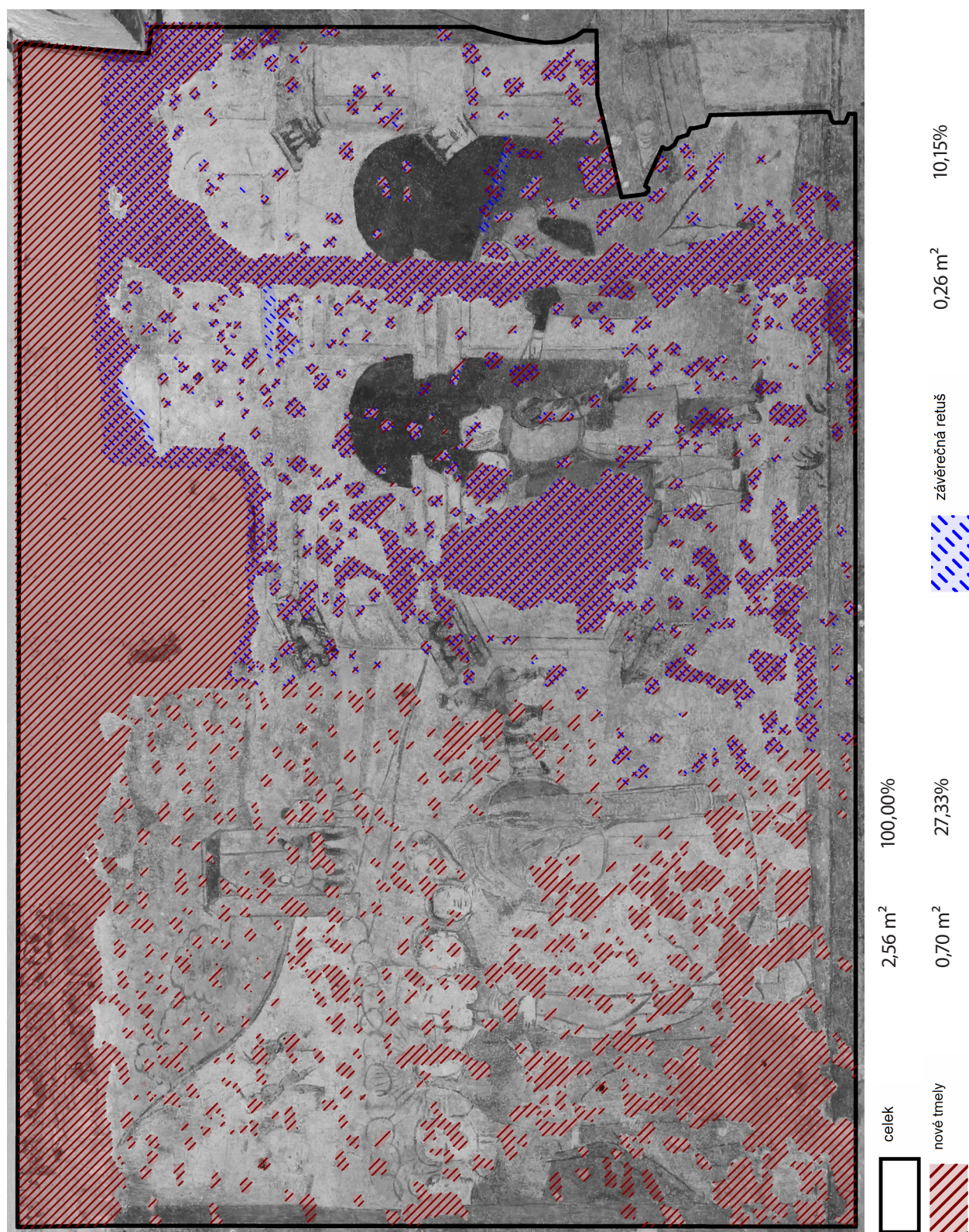
1. Zákresy poškození a druhotných zásahů

2. Vlastní zásah: zakres dutin a hloubkové a strukturální konsolidace

3. Vlastní zásah: zákres nových tmelů a závěrečné retuše

11 Textové přílohy

Seznam příloh

Textová příloha č. 1: Chemickotechnologický průzkum

Textová příloha č. 2: Závazné stanovisko

Analýza omítky a povrchových úprav vzorků z měšťanského domu na náměstí Míru čp. 480 ve Slavonicích

Místo: Jihočeský kraj, Slavonice

Objekt: měšťanský dům náměstí Míru čp. 480; sál v prvním patře domu čp. 480; malba na omítce (polovina 16. století).

Zadání: - určení složení omítky (typ pojiva a kameniva)
- stanovení zrnitosti kameniva
- určení složení povrchových úprav (pigmenty a pojiva)

Místa odběru vzorků:

Vzorek	Místo odběru	Foto
1 (10028)	Původní omítka pod iluzivní architekturou (pod černým pásem/pruhem), spodní část východní stěny	
2 (10029)	Šedohnědá původní barevná vrstva, horní část výjevu, postava Krista (obličej), východní stěna	
2B (10109)	Šedohnědá původní barevná vrstva, horní část výjevu, postava Krista (obličej), východní stěna	
3 (10030)	Červený rám s detailem ztmavnuté původní barevné vrstvy, levá horní část výjevu, západní stěna	

4 (10031)	Tmavozelená a světlózelená původní barevná vrstva, keř ve střední části výjevu, západní stěna	
5 (10110)	Narůžovělá pravděpodobně původní barevná vrstva, výjev druhý v pořadí zleva, západní stěna, postava učedníka v levé části výjevu (hlava)	

Metody průzkumu:

- optická mikroskopie v dopadajícím světle (mikroskop OPTIPHOT2-POL (Nikon, Japan).
- rastrovací elektronová mikroskopie s energo-disperzní analýzou (elektronový mikroskop Tescan MIRA 3 s energo-disperzním analyzátozem Bruker)
- mikrochemické reakce – určení přítomnosti a typu přírodních pojiv
- zjednodušená silikátová analýza
- granulometrie kameniva – síťová analýza

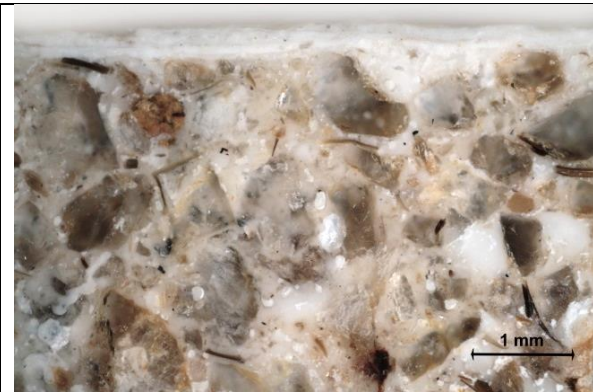
Popis metodiky analýz:

Každý vzorek byl zalit do epoxidové nízkoviskózní pryskyřice Araldit 2020 a následně připraven příčný řez (nábrus) broušením a leštěním. Nábrus byl zkoumán optickým mikroskopem v dopadajícím viditelném, modrém a UV světle a následně rastrovacím elektronovým mikroskopem. Pomocí rastrovací elektronové mikroskopie s energo-disperzní analýzou bylo na nábrusu provedeno i zjištění prvkového složení v jednotlivých vrstvách resp. součástech omítky (plošná i bodová analýza). Určení typu přírodních pojiv bylo provedeno přímo na úlomcích vzorku pomocí mikrochemických důkazových reakcí. Kvantitativní složení omítky bylo zjištěno zjednodušenou silikátovou analýzou. Ve vzorku omítky byl stanoven obsah rozložitelného podílu v zředěné HCl (1:4) a následně podíl rozpustný v roztoku Na₂CO₃ (10% roztok, za varu). Zrnitost kameniva (písku) byla stanovena síťovou analýzou.

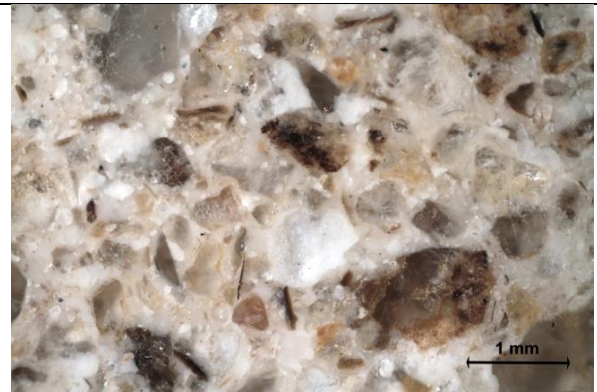

Výsledky analýzy:

1 (10028)	Původní omítka pod iluzivní architekturou (pod černým pásem/pruhem), spodní část východní stěny
-----------	---

Bílé dopadající světlo, omítka s nátěry, fotografováno při zvětšení mikroskopu 50x

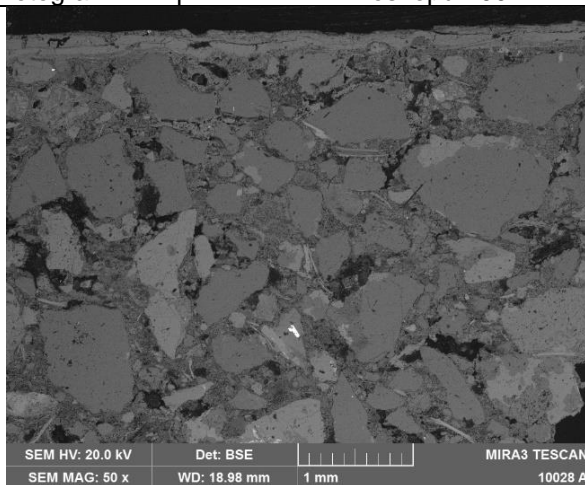
Bílé dopadající světlo, omítka, fotografováno při zvětšení mikroskopu 50x

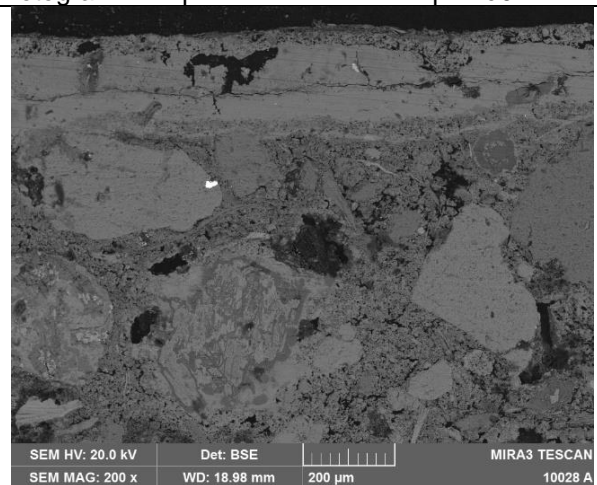
Bílé dopadající světlo, povrch omítky s nátěry, fotografováno při zvětšení mikroskopu 100x

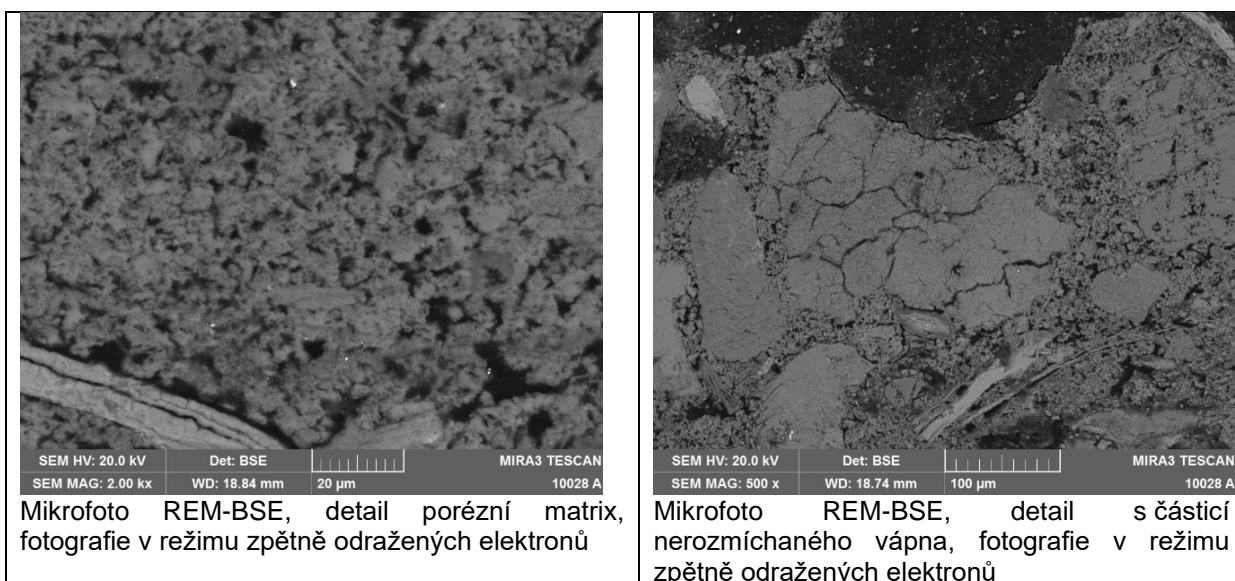
Bílé dopadající světlo, povrch omítky s nátěry, fotografováno při zvětšení mikroskopu 100x

Mikrofoto REM-BSE, omítka s nátěry, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

Mikrofoto REM-BSE, povrch omítky s nátěry, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

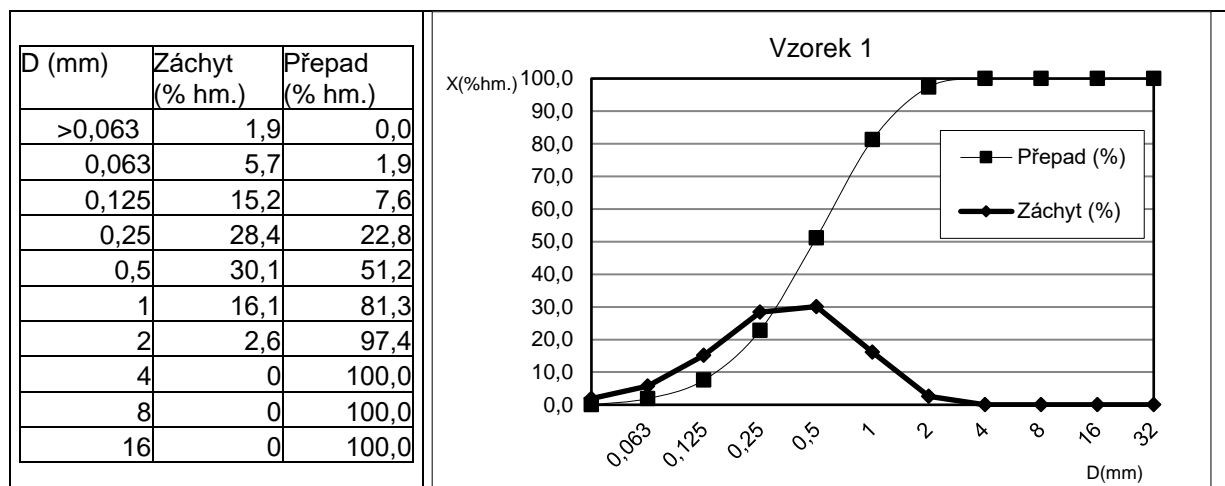

Popis a složení vrstev

Číslo vrstvy	Popis a složení vrstvy
3	Bílý vápenný nátěr (bíle vzdušné vápno)
-	Tenké rozhraní
2	Bílý vápenný nátěr (bíle vzdušné vápno)
-	Tenké rozhraní
1	Bílý vápenný nátěr (bíle vzdušné vápno)
0	Omítková vrstva – vápenná omítka. Na povrchu omítky je místy vytvořená tenká vrstvička uhličitanu vápenatého. Další vrstva (vápenný nátěr) byla nanášena pravděpodobně až po zatvrdnutí nebo částečném zatvrdnutí omítky. Bližší popis omítky je uveden níže.

Výsledky zjednodušené kvantitativní silikátové analýzy omítkové vrstvy:

Stanovovaná složka	Obsah (% hm.)	Výpočet poměru míchání*	
Nerozložitelný podíl (v HCl 1:4)	66,4	Suchý vápenný hydrát : písek (díly hmotnosti)	1 : 2,4
Rozložitelný podíl (v HCl 1:4)	33,6	Vápenná kaše : písek (díly objemu)	1 : 1,5
Rozpustný SiO ₂	1,2		

Podle bodové prvkové analýzy základní hmoty omítky (matrix) i ojedinělých drobných nerozmíchaných částic pojiva pomocí REM-EDX jsou tyto tvořeny hlavně uhličitánem vápenatým. V základní hmotě nebyly nalezeny fragmenty částic, které by indikovali příměs hydraulických pojiv, pucolánů nebo jiných anorganických přísad pojiva. S vysokou pravděpodobností lze proto předpokládat, že pojivem základní omítkové vrstvy je **bílé vzdušné vápno**. Podle zjednodušené silikátové analýzy je omítka bohatá na pojivo.

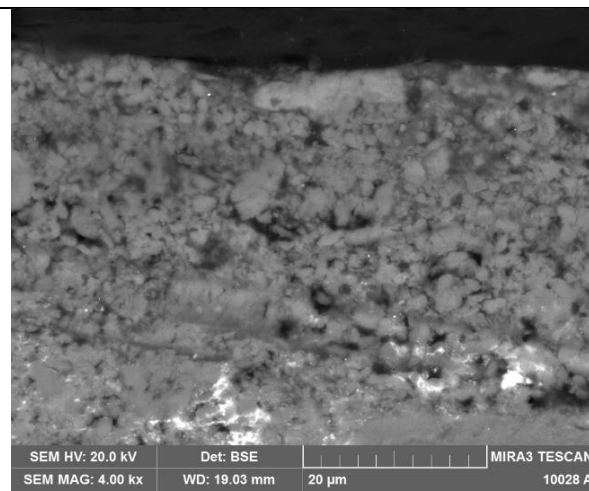
Jako **kamenivo** (plnivo) byl použitý **písek jemné až střední zrnitosti tvořený hlavně zrny křemene** a dalších silikátových částic (živce, slída a horninové úlomky). Nejvyšší podíl tvoří zrna velikosti 0,125 – 1,0 mm, maximální velikost zrn nepřevyšuje 4 mm.

Vypočítaný poměr míchání pojiva a kameniva v přepočtu na suchý vápenný hydrát je 1:2,4 (díly hmotnosti) resp. v přepočtu na vápennou kaši 1:1,5 (díly objemu).

2 (10029)	Šedohnědá původní barevná vrstva, horní část výjevu, postava Krista (obličej), východní stěna
-----------	---

Bílé dopadající světlo, fotografováno při zvětšení mikroskopu 500x

Mikrofoto REM-BSE, detail s povrchem a částicemi křídy, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

Popis a složení vrstev

Číslo vrstvy	Popis a složení vrstvy
2	Velmi tenká tmavošedá vrstva – obsahuje uhlíkatou černě a malou příměs uhličitanu vápenatého *
1	Bílý, slabě nažloutlý nátěr – obsahuje křídu a malou příměs olovnaté běloby *

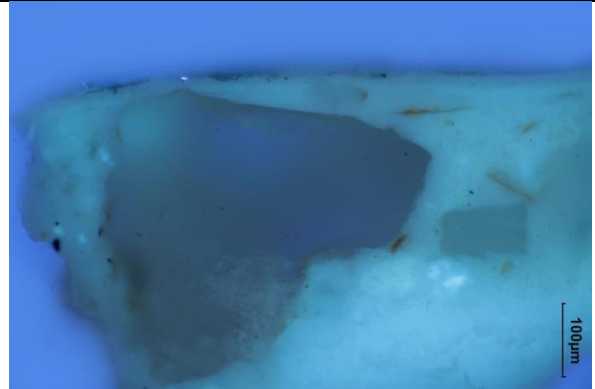
V celém souvrství - pozitivní důkaz na přítomnost bílkovin (důkaz na pyrolové deriváty; důkaz na sulfidicky vázanou síru); pozitivní důkaz na přítomnost fosforu; přítomnost dalších pojiv nebyla prokázána.

2B (10109)

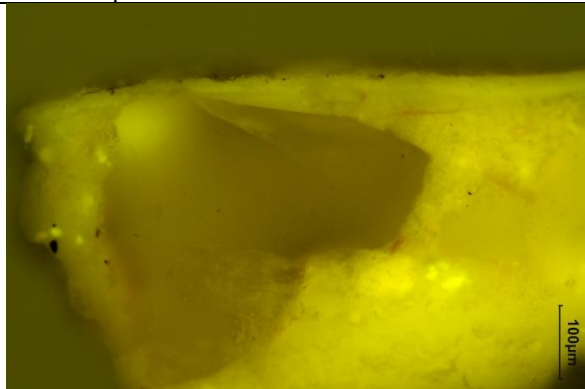
Šedohnědá původní barevná vrstva, horní část výjevu, postava Krista (obličej), východní stěna

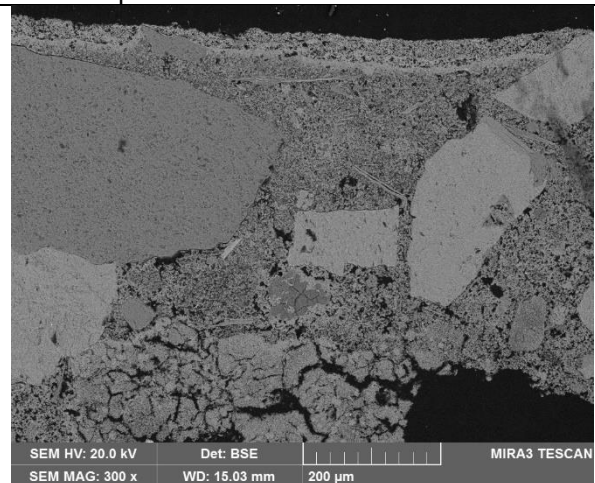
Bílé dopadající světlo, fotografováno při zvětšení mikroskopu 200x

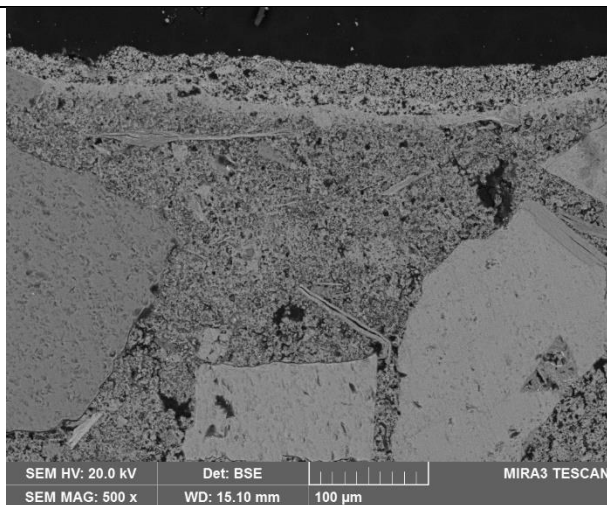
Excitace UV světlem, fotografováno při zvětšení mikroskopu 200x

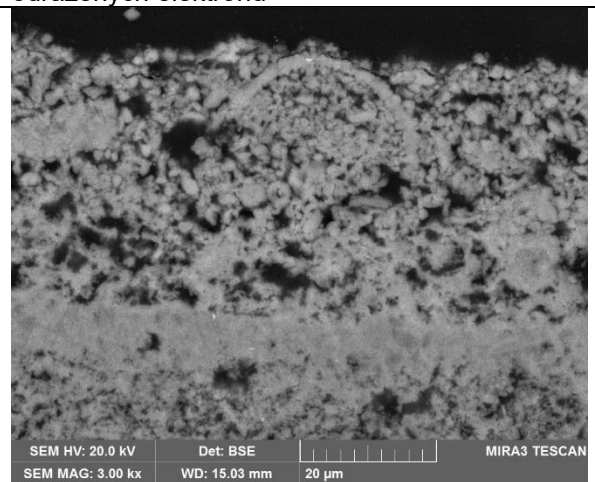
Excitace modrým světlem, fotografováno při zvětšení mikroskopu 200x

Mikrofoto REM-BSE, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

Mikrofoto REM-BSE, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

Mikrofoto REM-BSE, detail povrchu s částicemi křídy, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

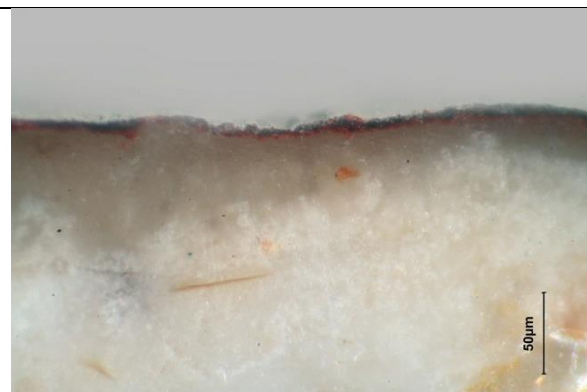
Popis a složení vrstev

Číslo vrstvy	Popis a složení vrstvy
2	Velmi tenká šedá vrstva – obsahuje uhlíkatou čern, malou příměs zemitého pigmentu (hlinky) a uhličitanu vápenatého, organické pojivo
1	Bílý nátěr – obsahuje křídou, organické pojivo
0	Světlá omítka – vápenná omítka. Na povrchu omítky je místy vytvořená tenká vrstvička uhličitanu vápenatého. Další vrstva (vápenný nátěr) byla nanášena pravděpodobně až po zatvrdnutí nebo částečném zatvrdnutí omítky.

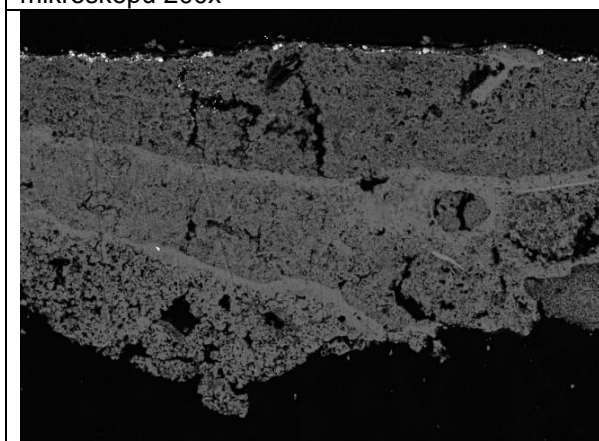
3 (10030)	Červený rám s detailem ztmavnuté původní barevné vrstvy, levá horní část výjevu, západní stěna
-----------	--

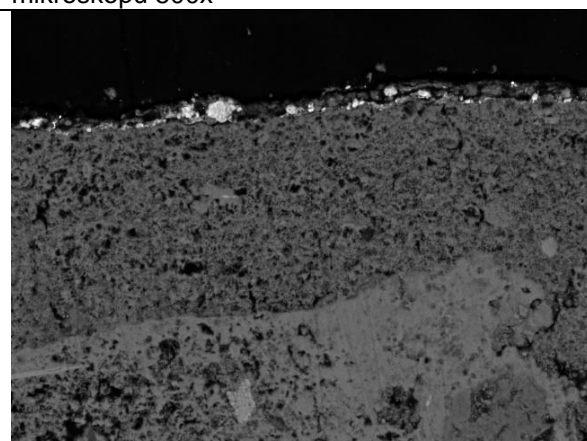
Bílé dopadající světlo, fotografováno při zvětšení mikroskopu 200x

Bílé dopadající světlo, fotografováno při zvětšení mikroskopu 500x

Mikrofoto REM-BSE, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

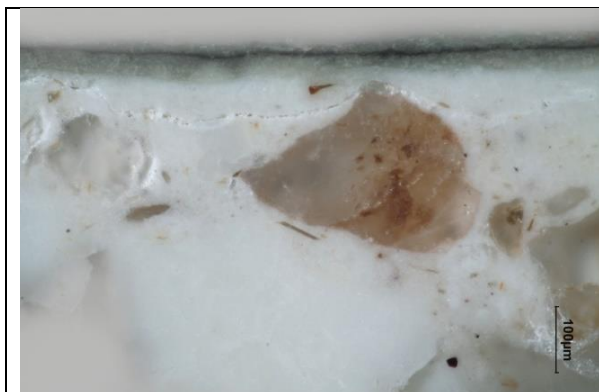
Mikrofoto REM-BSE, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

Popis a složení vrstev

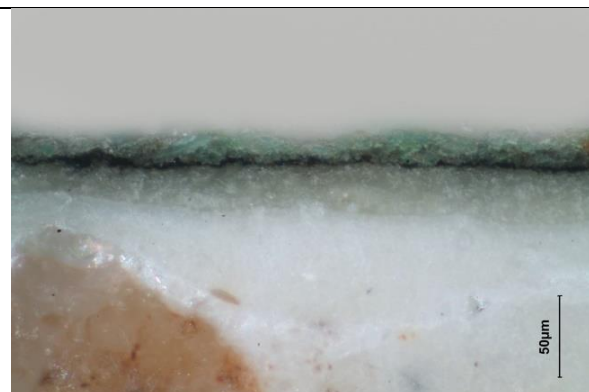
Číslo vrstvy	Popis a složení vrstvy
4	Tenký tmavočervený nátěr – obsahuje červený okr s vysokým obsahem oxidů Fe a uhlíkatou čern *
3	Bílý, slabě nažloutlý nátěr – vápenný nátěr, v horní části částečně ztmavnutý; pravděpodobně v důsledku penetrace organického pojiva*
2	Bílý, slabě nažloutlý nátěr – vápenný nátěr*; na povrchu omítky tenká kompaktnější vrstvička uhličitanu vápenatého.
1	Bílý, slabě nažloutlý nátěr – vápenný nátěr*; na povrchu omítky tenká kompaktnější vrstvička uhličitanu vápenatého

V celém souvrství (barevné vrstvy nelze od sebe oddělit) - pozitivní důkaz na přítomnost bílkovin (důkaz na pyrolové deriváty; důkaz na sulfidicky vázanou síru); pozitivní důkaz na přítomnost fosforu; přítomnost dalších poživ nebyla prokázána.

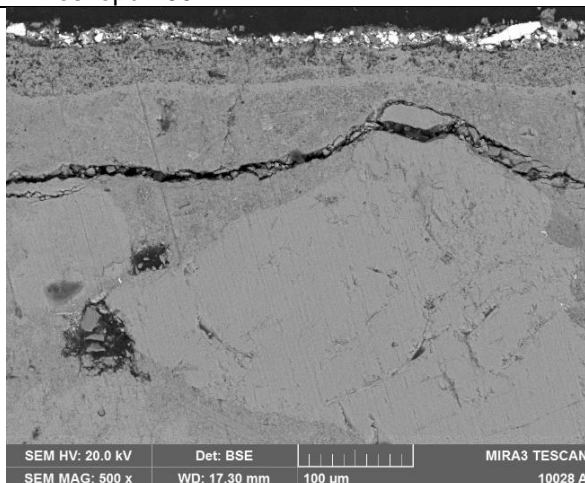
4 (10031)	Tmavozelená a světlózelená původní barevná vrstva, keř ve střední části výjevu, západní stěna
-----------	---

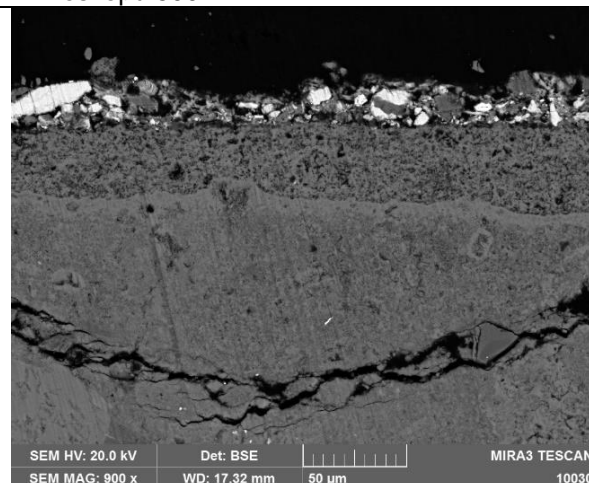
Bílé dopadající světlo, fotografováno při zvětšení mikroskopu 200x

Bílé dopadající světlo, fotografováno při zvětšení mikroskopu 500x

Mikrofoto REM-BSE, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

Mikrofoto REM-BSE, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

Popis a složení vrstev

Číslo vrstvy	Popis a složení vrstvy
3	Tenká tmavozelená vrstva – obsahuje přírodní malachit a příměs částic vápence / dolomitu (pravděpodobně součást přirozeného znečištění malachitu)
2	Velmi tenká tmavošedá až černá vrstva – obsahuje uhlíkatou čern *
1	Bílý nátěr – vápenný nátěr *
0	Vápenná omítka – pojivem je bílé vzdušné vápno. Na povrchu omítky je vytvořená tenká vrstvička uhlíkatu vápenatého. Další vrstva (vápenný nátěr) byla nanášena pravděpodobně až po zatvrdnutí nebo částečném zatvrdnutí omítky.

V barevných vrstvách (nebylo možné od sebe oddělit) - pozitivní důkaz na přítomnost bílkovin (důkaz na pyrolové deriváty; důkaz na sulfidicky vázanou síru); pozitivní důkaz na přítomnost fosforu; přítomnost dalších poživ nebyla prokázána.

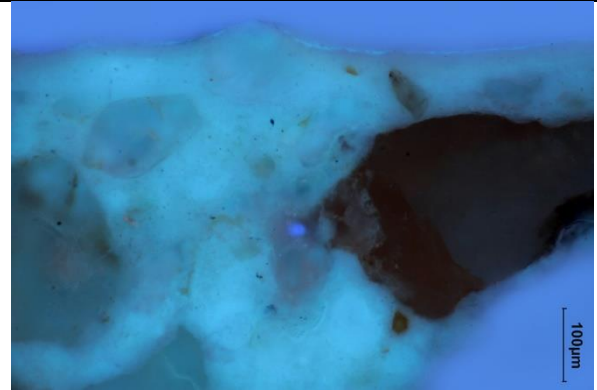

5 (10110)

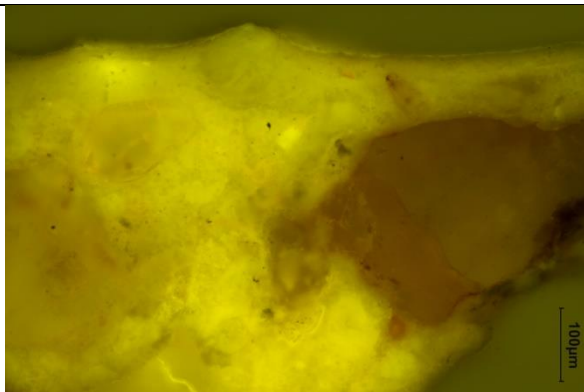
Narůžovělá pravděpodobně původní barevná vrstva, výjev druhý v pořadí zleva, západní stěna, postava učedníka v levé části výjevu (hlava)

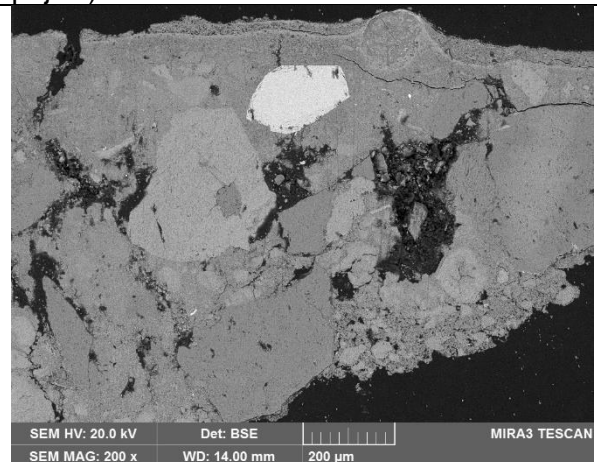
Bílé dopadající světlo, omítka s nátěry, fotografováno při zvětšení mikroskopu 200x

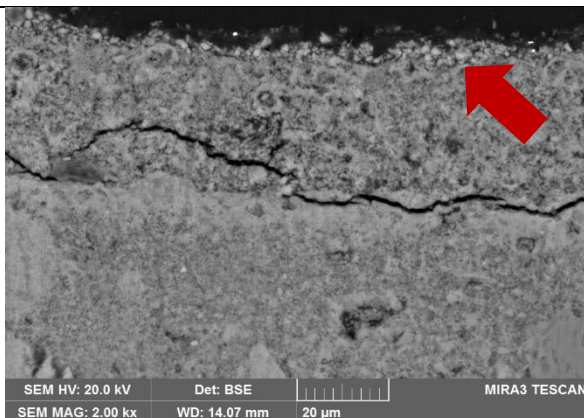
Excitace UV světlem, fotografováno při zvětšení mikroskopu 200x, na povrchu je viditelná tenká vrstvička s namodralou fluorescencí (obsahuje hlavně organické pojivo)

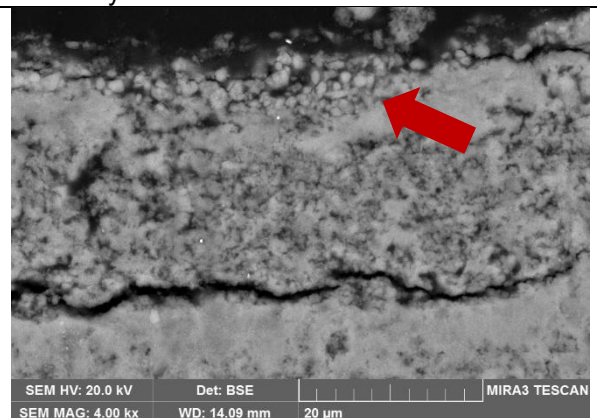
Excitace modrým světlem, fotografováno při zvětšení mikroskopu 200x

Mikrofoto REM-BSE, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

Mikrofoto REM-BSE, povrch s tenkou vrstvou obsahujících částice křídý, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

Mikrofoto REM-BSE, povrch s tenkou vrstvou obsahujících částice křídý, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

Popis a složení vrstev

Číslo vrstvy	Popis a složení vrstvy
3	Velmi tenká, nepravidelná, šedá vrstva (pod 10 μ m) – obsahuje organické pojivo, příměs zemitého pigmentu, a pravděpodobně uhlíkaté černě
2	Velmi tenká, nepravidelná, bílá vrstva (pod 10 μ m) – obsahuje uhličitan vápenatý - křídou
1	Bílý vápenný nátěr
0	Světlá omítka – vápenná omítka. Na povrchu omítky je místy vytvořená tenká vrstvička uhličitanu vápenatého. Další vrstva (vápenný nátěr) byla nanesena pravděpodobně až po zatvrdnutí nebo částečném zatvrdnutí omítky.

Litomyšl, 20.06.2020

Ing. Karol Bayer
Katedra chemické technologie
Fakulta restaurování
Univerzita Pardubice

MĚSTSKÝ ÚŘAD DAČICE

Odbor kultury a cestovního ruchu

KRAJÍŘOVA 27, 380 13 DAČICE I

518/2017

DS

Město Slavonice
Horní náměstí č.p.525
378 81 Slavonice

Váš dopis zn.: 000073/2017/TAJ
Ze dne: 09.01.2017
Naše čj.: OKC/697-17
Spis. značka: 4335-2003/URBP
Vyřizuje: Mgr. Pavel Urban
Telefon: 384401244
E-mail: kultura2@dacice.cz
V Dačicích dne: 03.03.2017

ROZHODNUTÍ

Městský úřad Dačice, odbor kultury a cestovního ruchu, podle ust. §§ 10 a 11 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“) věcně a místně příslušný orgán k výkonu státní správy v oblasti památkové péče podle ust. § 14, odst. (1) zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „památkový zákon“), ust. § 9 vyhlášky č. 66/1988 Sb., kterou se provádí památkový zákon a ve smyslu § 67, odst. (1) správního řádu, vydává na žádost Města Slavonice, IČO 00247456, se sídlem Horní nám. čp. 525, PSČ 378 81 Slavonice, na základě vyjádření Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích č.j. 331/3697/2017 z 17.01.2017, toto

závazné stanovisko:

Restaurování a rekonstrukce uměleckohistorického díla, výmalby freskové místnosti, ve 2.NP budovy čp. 480 Slavonice, parc. č. st. 61, k.ú. a město Slavonice který je nemovitou kulturní památkou zapsanou v Ústředním seznamu kulturních památek pod rej. č. 26509/3-2155 a současně je umístěn uvnitř chráněného památkového území - městská památková rezervace Slavonice (prohlášená Výnosem MK ČR č.16.417/87-VI/1 ze dne 21.12.1987), dle návrhu na restaurování: "Záměr na restaurování nástěnných maleb - čp. 480 ve Slavonicích", vypracovali: MgA. Zuzana Wichterlová, Karlštejnská 33, 266 01, Beroun-Hostim, č. lic. 7031/96 a BcA. Mgr. Jana Waisserová, Zahořany 49, Mníšek pod Brdy, č.lic. 6965/1996 je z hlediska zájmů státní památkové péče podle ust. § 14 odst. (3) památkového zákona

přípustné.

Odůvodnění:

Žádost vlastníka domu čp. 480 ve Slavonicích o vydání závazného stanoviska v předmětné věci splňovala všechny předepsané náležitosti potřebné k vydání tohoto rozhodnutí. Toto rozhodnutí bylo vydáno na základě prohlídky předmětného objektu a odborného vyjádření Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích..

Městský úřad Dačice, odbor kultury a cestovního ruchu jako příslušný správní orgán státní památkové péče konstatuje na základě znalostí ze své úřední činnosti, že výše citované odborné vyjádření odpovídá skutečnému stavu věci. Žadatel byl s tímto podkladem pro vydání správního rozhodnutí seznámen a neuplatnil vůči němu námítky ani připomínky.

Dům čp. 480 na náměstí Míru ve Slavonicích je nemovitou kulturní památkou zapsanou v Ústředním seznamu kulturních památek pod rej. 26509/3-2155 a zároveň se nachází uvnitř chráněného památkového území - městská památková rezervace Slavonice prohlášená Výnosem MK ČR č.16.417/87-VI/1 ze dne 21.12.1987.

Spojovatelka	Fax	E-mail	Bankovní spojení	IČO / DIČ	Úřed. hodiny
384 401 211	384 401 236	meu@dacice.cz	ČS. a. s., Jindřichův Hradec	00246476	Po.St 8 ⁰⁰ -17 ⁰⁰
384 401 210	384 401 235	e-podatelna@dacice.cz	č. ú. 0603143369/0800	CZ00246476	Pá 8 ⁰⁰ -14 ⁰⁰

Předmětný objekt je dvoupatrový barokně přestavěný původně renesanční dům (r. 1540). Jedná se o významný měšťanský dům se zachovanou dispozicí, sklípkovými klenbami v mázhauze, který tvoří podstatu městské památkové rezervace.

K památkovým hodnotám předmětného objektu patří zejména jeho začlenění v urbanistické strukturu města a hmotové uspořádání. Ve 2. NP domu se nachází velký hodovní sál, který je zdobený na všech stěnách malbami z 50. let 16. století. Do iluzivních architektonických rámců jsou vsazeny novozákonní motivy.

Záměrem restaurátorského zásahu je rehabilitace nástěnných maleb v místnosti ve 2 NP. Zásah zahrnuje čištění přemaleb, kompletní výměnu tmelů a konsolidaci. Bude provedena důsledná konzervace v hloubce degradovaných omítek, bude provedena redukce druhotných zásahů - tmelů i retuší tak, aby byla prezentace maleb ucelená.

Zdejší úřad prověřil místo samé posoudil žádost, návrh na restaurování a odborné vyjádření a konstatuje, že vyjádření odborné organizace státní památkové péče odpovídá skutečnému stavu věci a požadavkům na restaurování předmětného uměleckého díla.

Na základě uvedených skutečností bylo rozhodnuto vyhovět podané žádosti v jejím plném rozsahu, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí.

Poučení

Dle ustanovení § 81, odst. (1) zákona číslo 500/2004 Sb., správní řád, se proti tomuto rozhodnutí **lze do patnácti dnů od jeho oznámení odvolat** ke Krajskému úřadu Jihočeského Kraje prostřednictvím správního orgánu, který toto rozhodnutí vydal (Městský úřad Dačice). Podané odvolání musí splňovat náležitosti dle ustanovení §§ 81 a 82 správního řádu, dle ustanovení § 82, odst. (2) správního řádu bude podáno s potřebným počtem stejnopisů tak, aby jeden zůstal správnímu orgánu, a aby každý účastník dostal jeden stejnopis.

Mgr. Pavel Urban
oprávněná úřední osoba

Mgr. Naděžda Mastná
vedoucí odboru kultury a cestovního ruchu

Digitálně podepsal Mgr. Pavel
Urban
Datum: 03.03.2017 10:44:32
+01:00

Digitálně podepsal Naděžda Mastná
Datum: 04.03.2017 11:01:09 +01:00

Obdrží na doručenkou: viz adresát

Na vědomí:

NPÚ, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích, nám P.O. II, 34 370 21 Č. Budějovice
Městský úřad Slavonice, odbor výstavby, Horní náměstí 525, 378 81 Slavonice